

Justitiekommitténs betänkande 2020/21:JuU29

Terrorism

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen gör fem tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden om terrorism. Tillkännagivandena rör i korthet följande frågor (eventuella reservationer anges):

- Samverkan mellan myndigheter (S, V, MP)
- Kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation (S, V, MP)
- Sanktionsbestämmelser kopplade till säkerhetsskyddslagen (S, V, MP)
- Hanteringen av situationer där det finns verkställighetshinder (S, C, V, MP)
- Skärpta straff för terroristbrott (S, V, MP)

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående utrednings- och beredningsarbete.

I betänkandet finns totalt 22 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). Betänkandet innehåller också fem särskilda yttranden (M, SD, C, KD, L).

Behandlade förslag

Cirka 70 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	9
Utskottets överväganden.....	10
Samverkan och informationsutbyte.....	10
Deltagande i och samröre med terroristorganisationer m.m.....	19
Terrorklassning av organisationer.....	30
Sanktionsbestämmelser i säkerhetsskyddslagen.....	31
Lagen om särskild utlänningskontroll.....	34
Personer som återvänder från IS-kontrollerade områden.....	42
Skärpta straff för terroristbrott.....	45
Offentlig uppmaning till och utbildning till terrorism.....	51
Utländsk finansiering av terrorism.....	56
Överenskommelsen om åtgärder mot terrorism.....	61
Motioner som bereds förenklat.....	63
Reservationer.....	64
1. Samverkan mellan myndigheter, punkt 1 (S, V, MP).....	64
2. Förebyggande arbete på lokal nivå, punkt 3 (M, KD, L).....	64
3. Säkerhetspolisens tillgång till Migrationsverkets asylsystem, punkt 4 (SD).....	65
4. Utvidgad kriminalisering av samröre med en terroristorganisationer, punkt 7 (M, SD, KD).....	66
5. Kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation, punkt 8 (S, V, MP).....	67
6. Kriminalisering av deltagande i andra våldsbejakande organisationer, punkt 9 (M, KD).....	67
7. Olovlig kårverksamhet, punkt 10 (L).....	68
8. Terrorklassning av Hizbullah, punkt 12 (KD).....	68
9. Sanktionsbestämmelser i säkerhetsskyddslagen, punkt 13 (S, V, MP).....	69
10. Skärpta straff för brott mot LSU, punkt 14 (SD).....	69
11. Förvar i enlighet med europeiska riktlinjer, punkt 15 (M, C, KD, L).....	70
12. Brott mot anmälningsplikten, punkt 16 (M, C, KD, L).....	70
13. En bredare tillämpning, punkt 17 (L).....	71
14. Avhjälpan av verkställighetshinder, punkt 18 (SD).....	71
15. Situationer där det finns verkställighetshinder, punkt 19 (S, C, V, MP).....	72
16. Utredning av återvändare för brott, punkt 20 (L).....	73
17. Omhändertagande av återvändare, punkt 21 (SD).....	73
18. Skärpta straff för terroristbrott, punkt 22 (S, V, MP).....	74
19. Offentlig uppmaning till terrorism, punkt 23 (M, SD, KD).....	74
20. Anskaffande och innehav av terroristbrottsinstruktioner, punkt 24 (M, KD).....	75
21. Utländsk finansiering av terrorism, punkt 25 (M, KD).....	75
22. Överenskommelsen om åtgärder mot terrorism, punkt 26 (C, L).....	76
Särskilda yttranden.....	77
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 27 (M).....	77
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 27 (SD).....	77
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 27 (C).....	77

4. Motioner som bereds förenklat, punkt 27 (KD).....	77
5. Motioner som bereds förenklat, punkt 27 (L).....	77
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	78
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	78
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	85

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Samverkan och informationsutbyte

1. Samverkan mellan myndigheter

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om samverkan mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3030 av Kristina Axén Olin (M) yrkande 1 och

2020/21:3217 av Niklas Wykman m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 1 (S, V, MP)

2. Möjlighet att dela information mellan myndigheter och kommuner

Riksdagen avslår motion

2020/21:3030 av Kristina Axén Olin (M) yrkande 2.

3. Förebyggande arbete på lokal nivå

Riksdagen avslår motion

2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 9.

Reservation 2 (M, KD, L)

4. Säkerhetspolisens tillgång till Migrationsverkets asylsystem

Riksdagen avslår motion

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 19.

Reservation 3 (SD)

Deltagande i och samröre med terroristorganisationer m.m.

5. Förbud mot rasistiska organisationer

Riksdagen avslår motion

2020/21:2128 av Denis Begic m.fl. (S).

6. Förbud mot terroristorganisationer

Riksdagen avslår motion

2020/21:2876 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 4.

7. Utvidgad kriminalisering av samröre med en terroristorganisationer

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 14 och

2020/21:3498 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 6.

Reservation 4 (M, SD, KD)

8. Kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag på kriminalisering av deltagande i terroristorganisationers verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 15 och

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 5 (S, V, MP)

9. Kriminalisering av deltagande i andra våldsbejakande organisationer

Riksdagen avslår motion

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 6 (M, KD)

10. Olovlig kårverksamhet

Riksdagen avslår motion

2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 7.

Reservation 7 (L)

*Terrorklassning av organisationer***11. Terrorklassning av Antifascistisk aktion (Afa)**

Riksdagen avslår motion

2020/21:75 av Björn Söder (SD).

12. Terrorklassning av Hizbullah

Riksdagen avslår motion

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 40.

Reservation 8 (KD)

*Sanktionsbestämmelser i säkerhetsskyddslagen***13. Sanktionsbestämmelser i säkerhetsskyddslagen**

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag om ett sanktionsavgifter kopplat till säkerhetsskyddslagen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3444 av Pål Jonson m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 9 (S, V, MP)

*Lagen om särskild utlänningskontroll***14. Skärpta straff för brott mot LSU**

Riksdagen avslår motion

2020/21:637 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 8.

Reservation 10 (SD)

15. Förvar i enlighet med europeiska riktlinjer

Riksdagen avslår motion

2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 55.

Reservation 11 (M, C, KD, L)

16. Brott mot anmälningsplikten

Riksdagen avslår motion

2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 56.

Reservation 12 (M, C, KD, L)

17. En bredare tillämpning

Riksdagen avslår motion

2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 55.

Reservation 13 (L)

18. Avhjälpan av verkställighetshinder

Riksdagen avslår motion

2020/21:637 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 7.

Reservation 14 (SD)

19. Situationer där det finns verkställighetshinder

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om hanteringen av situationer där verkställighetshinder föreligger och tillkännager detta för regeringen

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 11.

Reservation 15 (S, C, V, MP)

Personer som återvänt från IS-kontrollerade områden

20. Utredning av återvändare för brott

Riksdagen avslår motion

2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 8.

Reservation 16 (L)

21. Omhändertagande av återvändare

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 18 och

2020/21:2876 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5.

Reservation 17 (SD)

*Skärpta straff för terroristbrott***22. Skärpta straff för terroristbrott**

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till skärpta straff för terroristbrott och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 16,

2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 4 och

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 18 (S, V, MP)

*Offentlig uppmaning till och utbildning till terrorism***23. Offentlig uppmaning till terrorism**

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 12 och

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 8.

Reservation 19 (M, SD, KD)

24. Anskaffande och innehav av terroristbrottsinstruktioner

Riksdagen avslår motion

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 9.

Reservation 20 (M, KD)

*Utländsk finansiering av terrorism***25. Utländsk finansiering av terrorism**

Riksdagen avslår motion

2020/21:3498 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 7.

Reservation 21 (M, KD)

*Överenskommelsen om åtgärder mot terrorism***26. Överenskommelsen om åtgärder mot terrorism**

Riksdagen avslår motion

2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1.

Reservation 22 (C, L)

*Förenklad beredning***27. Motioner som bereds förenklat**

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 27 maj 2021

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Petter Löberg (S), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Maria Strömkvist (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S), Johan Pehrson (L), Bo Broman (SD), Rasmus Ling (MP) och Ingemar Kihlström (KD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 70 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2020/21. Yrkandena rör bl.a. frågor om samverkan, deltagande i och samröre med terroristorganisation, lagen om särskild utlänningskontroll och verkställighet i samband med utvisning. Av yrkandena behandlas 35 förenklat eftersom riksdagen har behandlat samma eller i huvudsak samma frågor tidigare under valperioden. Yrkandena finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Samverkan och informationsutbyte

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om samverkan mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om sekretessfrågor.

Jämför reservation 1 (S, V, MP), 2 (M, KD, L) och 3 (SD).

Motionerna

Samverkan mellan myndigheter

I kommittémotion 2020/21:3217 av Niklas Wykman m.fl. (M) begärs i yrkande 3 att Polismyndigheten, Tullverket och Kronofogdemyndigheten ska få ett tydligt uppdrag att löpande samverka och genomföra gemensamma kontroller för att bekämpa terrorism och kriminalitet.

Christina Axén Olin (M) begär i motion 2020/21:3030 yrkande 1 att det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet ska göras mer effektivt genom att den nationella samverkan stärks, såväl nationellt som lokalt, mellan socialtjänst, skola, polis och andra relevanta myndigheter.

Sekretessfrågor

Christina Axén Olin (M) begär i motion 2020/21:3030 yrkande 2 ett tillkännagivande om att upprätta ett effektivt förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet genom att myndigheterna och kommunerna vid misstanke om brott rättssäkert ska kunna dela information mellan sig.

Johan Pehrson m.fl. (L) begär i kommittémotion 2020/21:3277 yrkande 9 att det brottsförebyggande arbetet på lokal nivå ska förstärkas. Det ökade informationsutbytet som blev möjligt genom den lagändring som trädde i kraft den 1 augusti 2020 behöver följas upp genom en översyn av arbetssätt så att t.ex. kommunens lokala samordnare på ett effektivt sätt blir delaktiga i samarbetet med Säkerhetspolisen och polisen.

I kommittémotion 2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 19 begärs att Säkerhetspolisen ska ges direkttillgång till Migrationsverkets asylsystem.

Bakgrund

Samverkansrådet mot terrorism

Säkerhetspolisen, som har ett nationellt ansvar för att bekämpa terrorism, samarbetar med flera andra myndigheter. Ett viktigt samarbetsforum är Samverkansrådet mot terrorism. Samverkansrådet är ett nätverk som syftar till att på nationell nivå förbättra samordningen och effektivisera arbetet före, under och efter ett terroristattentat. Rådet har inte någon egen juridisk status eller formellt uppdrag, men har ett uttalat stöd från regeringen. Exempelvis ges rådet en tydlig roll i den nationella strategin mot terrorism. De myndigheter, förutom Säkerhetspolisen, som ingår i rådet är Ekobrottsmyndigheten, Försvarets radioanstalt (FRA), Försvarmakten, Kriminalvården, Kustbevakningen, Migrationsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Polismyndigheten, Skatteverket, Strålsäkerhetsmyndigheten, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Transportstyrelsen, Tullverket och Åklagarmyndigheten.

En viktig samarbetspartner för Samverkansrådet är Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT). NCT:s rapporter berör och distribueras till samtliga deltagande myndigheter i Samverkansrådet.

Myndighetssamverkan mot organiserad brottslighet

Sedan 2009 pågår en myndighetsgemensam satsning mot organiserad brottslighet som omfattar Polismyndigheten, Arbetsförmedlingen, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Kriminalvården, Kronofogdemyndigheten, Kustbevakningen, Migrationsverket, Skatteverket, Säkerhetspolisen, Tullverket och Åklagarmyndigheten. De samverkande myndigheterna ska gemensamt bekämpa den organiserade brottsligheten genom brottsförebyggande åtgärder, administrativa åtgärder, exekutiva åtgärder, lagföring och återtagande av brottsvinster. Fokus ska ligga på bekämpning av allvarlig och samhällshotande organiserad brottslighet och mot organiserad brottslighet i lokalsamhället med särskilt fokus på utsatta områden. Myndigheterna ska säkerställa att det finns resurser för åtgärder inom den myndighetsgemensamma satsningen.

I det myndighetsgemensamma arbetet ska möjligheterna att

- stödja samhällets samlade åtgärder att motverka våldsbejakande extremism och bekämpa terrorism,
- bekämpa penningtvätt
- förebygga, förhindra samt upptäcka brott mot välfärdsystemet särskilt beaktas.

I mars 2021 överlämnades 2020 års redovisning om resultaten av den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet till regeringen.

Arbetet mot våldsbejakande extremism

Nationellt center mot våldsbejakande extremism (CVE) inrättades 2018 vid Brottsförebyggande rådet (Brå), en myndighet under Justitiedepartementet som har hand om övrig brottsbekämpning och brottsförebyggande verksamhet. Det nationella centret har fyra huvudsakliga uppgifter, nämligen att från kriminalpolitiska utgångspunkter stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism genom att främja utvecklingen av förebyggande arbete på nationell, regional och lokal nivå, verka för en högre grad av samordning och effektivitet i det förebyggande arbetet, ge behovsanpassat stöd till kommuner, myndigheter och andra aktörer som i sin verksamhet hanterar frågor om förebyggande av våldsbejakande extremism och samla och sprida kunskap om förebyggande av våldsbejakande extremism baserad på forskning och beprövad erfarenhet samt verka för en kunskapsbaserad praktik.

Av årets budgetproposition (prop. 2020/21:1 utg.omr. 4, s. 24 f.) framgår att Säkerhetspolisen under 2019 har intensifierat arbetet för att minska tillväxten i extremistmiljöerna, bl.a. genom samarbete med andra myndigheter. Samarbetet ska säkerställa att Säkerhetspolisens information når lokalpolisområdena för att det löpande ska kunna genomföras reducerande insatser mot brottsaktiva individer och för att bidra till ett effektivt brottsförebyggande arbete. I Säkerhetspolisens årsbok för 2019 gör myndigheten bedömningen att ingen av extremistmiljöerna har förmåga att ändra det demokratiska statsskicket som helhet. Det framkommer dock att det finns en grogrund för rekrytering och tillväxt eftersom fler personer i extremistmiljöernas utkant upplevs sympatisera med extremistmiljöernas ideologier.

Regeringen gör vidare i budgetpropositionen bedömningen att CVE stärkt och utvecklat det förebyggande arbetet på nationell, regional och lokal nivå under 2019. CVE har gjort besök i kommuner, genomfört konferenser och utbildningsdagar samt utvecklat samarbetet med nationella myndigheter och länsstyrelser. CVE har också ansvar för att samla och sprida kunskap om våldsbejakande extremism och har under 2020 tagit fram kunskapsöversikter över våldsbejakande djurrättsaktivism, den autonoma miljön, vit-maktmiljön och den våldsbejakande islamistiska miljön. Yrkesverksamma på lokal nivå erbjuds direkt stöd från CVE genom centrets stödtelefon. När det gäller stöd till individer har CVE och Rädda Barnen ingått en överenskommelse om en nationell stödtelefon, Orostelefonen om radikaliserings, dit bl.a. föräldrar, anhöriga och vänner anonymt kan ringa för att få stöd och hjälp (s. 25).

Länsstyrelsen i Dalarnas län har utvecklat en modell för hur kommuner och regioner kan göra regelbundna lägesbilder och analyser av våldsbejakande extremism (A2020/00345/MRB). Kriminalvården har stärkt och integrerat arbetet mot våldsbejakande extremism i myndighetens säkerhetsrelaterade och återfallsförebyggande arbete. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) gör på uppdrag av regeringen kartläggningar och analyser av våldsbejakande

extremistisk propaganda som sprids via internet och sociala medier. FOI följer utvecklingen av de olika extremistmiljöernas digitala närvaro (s. 25).

Under 2019 har FOI bl.a. tagit fram ny kunskap om innehållet i den radikalnationalistiska idéströmning som sprids via digitala plattformar och analyserat på vilka sätt våldsbejakande extremistisk propaganda bidrar till radikalisering och kan inspirera till attentat. FOI:s analyser visar att extremistiskt hat och rasism frodas på olika digitala plattformar. I syfte att undkomma anmälningar och lagföring är budskapen ofta dolda under ironi, anspelningar och ett kodat språk (s. 25).

Regeringen tillsatte i december 2019 en utredning med uppdrag att utreda och lämna förslag om ett lagstadgat kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete (dir. 2019:94). Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2021. I utredningens direktiv anges att det inte finns något övergripande kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete. I direktiven anges emellertid också att kommunerna har en central roll i det lokala brottsförebyggande arbetet och att socialtjänsten är en av de viktigaste aktörerna inom ramen för detta arbete. Som exempel på insatser som socialtjänsten bidrar med i det brottsförebyggande arbetet nämns insatser till individer för att de ska lämna t.ex. våldsbejakande extremistiska miljöer.

Tullverkets befogenheter

Regeringen har i maj 2021 till riksdagen lämnat propositionen Tullverket ges utökad möjlighet att ingripa mot brott (prop. 2020/21:192). I propositionen föreslås ändringar i lagen (2000:1225) om straff för smuggling som ger tulltjänstemän en utökad möjlighet att ingripa vid misstanke om brott som Tullverket inte har befogenhet att utreda. Ingripandet ska enligt huvudregeln kunna ske efter förfrågan till och godkännande av Polismyndigheten. I samband med ingripandet föreslås att en tulltjänsteman ska kunna hålla inledande förhör och även i övrigt vidta primära utredningsåtgärder. Om ett godkännande inte kan avvaktas utan väsentlig olägenhet ska en tulltjänsteman även få gripa en person och ta egendom i beslag. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2021. Propositionen bereds för närvarande av riksdagen.

Offentlighets- och sekretesslagen

Enligt 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen (TF) har varje svensk medborgare rätt att ta del av allmänna handlingar. Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till vissa angivna intressen, bl.a. rikets säkerhet eller dess förhållanden till en annan stat eller mellanfolklig organisation, intresset av att förebygga eller beivra brott eller skyddet för en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden (2 kap. 2 § TF). En sådan begränsning ska anges noga i en bestämmelse i en särskild lag (offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], förkortad OSL) eller, om det i visst fall är lämpligare, i en annan lag som den särskilda lagen hänvisar till.

Regler om utlämnande av uppgifter från en myndighet till en annan finns både i OSL och i myndigheternas registerförfattningar (dvs. författningar som reglerar en särskild myndighets behandling av personuppgifter i register och databaser). För att myndigheter ska kunna utbyta information krävs dels att informationen inte omfattas av sekretess eller att sekretessen kan brytas, dels att bestämmelser om behandling av personuppgifter i myndigheternas registerförfattningar ger stöd för att uppgifter kan lämnas ut.

När det gäller sekretess mellan myndigheter bör följande nämnas. OSL reglerar inte bara begränsningarna av rätten att ta del av allmänna handlingar utan också den tystnadsplikt som gäller i det allmännas verksamhet. Sekretess innebär ett förbud mot att röja en uppgift, oavsett om det sker genom utlämnande av en handling, genom att uppgiften röjs muntligen eller på något annat sätt (3 kap. 1 § OSL). Sekretessen innebär således dels handlingssekretess, dels tystnadsplikt. Sekretess gäller såväl mot enskilda som mot andra myndigheter.

En grundläggande princip i OSL är att sekretess som huvudregel inte följer med en uppgift när den lämnas till en annan myndighet. Om en sekretessreglerad uppgift lämnas från en myndighet till en annan gäller sekretess för uppgiften hos den mottagande myndigheten antingen om sekretess följer av en s.k. primär sekretessbestämmelse, som är tillämplig hos den myndigheten, eller om sekretess följer av en bestämmelse om överföring av sekretess. Om ingen av dessa förutsättningar är uppfylld blir uppgiften offentlig hos den mottagande myndigheten. Motsvarande gäller om en myndighet har direktåtkomst till sekretessreglerade uppgifter hos en annan myndighet (7 kap. 2 § OSL). I det fallet gäller dock en generell bestämmelse om överföring av sekretess (11 kap. 4 § OSL).

Syftet med sekretess mellan myndigheter är i första hand att värna den enskildes integritet. Samtidigt har myndigheter behov av att utbyta information med varandra. Sedan länge har det också ansetts vara en självklar princip att myndigheter är skyldiga att samarbeta och bistå varandra i den utsträckning som det kan ske. Principen kommer till uttryck i bl.a. 8 § förvaltningslagen (2017:900) av vilken framgår att en myndighet inom sitt verksamhetsområde ska samverka med andra myndigheter samt att myndigheten i rimlig utsträckning ska hjälpa den enskilde genom att själv inhämta upplysningar eller yttranden från andra myndigheter. Vidare föreskrivs i 6 kap. 5 § OSL att en myndighet på begäran av en annan myndighet ska lämna uppgifter som den förfogar över, om inte uppgifterna är sekretessbelagda eller det skulle hindra arbetets behöriga gång. Denna föreskrift om informationsskyldighet mellan myndigheter kan ses som en precisering av den allmänna samverkansskyldighet som gäller enligt förvaltningslagen.

För att tillgodose myndigheternas informationsbehov finns i OSL flera undantag från sekretessen mellan myndigheter, s.k. sekretessbrytande bestämmelser. Sådana bestämmelser finns även i andra författningar som OSL hänvisar till eller i form av lag- eller förordningsreglerad uppgiftsskyldighet

för en myndighet, då 10 kap. 28 § OSL blir tillämplig. Den nämnda bestämmelsen anger att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. De sekretessbrytande bestämmelserna har utformats efter en intresseavvägning mellan myndigheternas behov av att utbyta uppgifter och det intresse som den aktuella sekretessbestämmelsen är avsedd att skydda.

I OSL finns även andra sekretessbrytande bestämmelser och undantag från sekretess. Den enskilde kan själv förfoga över sekretess som gäller till skydd för honom eller henne, om inte annat anges i OSL. Sekretess till skydd för den enskilde gäller nämligen enligt 10 kap. 1 § och 12 kap. 1 § OSL som huvudregel inte i förhållande till den enskilde själv. Detta innebär att sekretessbelagda uppgifter som annars inte skulle få lämnas till en myndighet kan överlämnas till en annan myndighet om den enskilde samtycker till uppgiftslämnandet.

Effektivare informationsutbyte mellan polis och socialtjänst vid samverkan mot terrorism

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 augusti 2020 har Polismyndigheten fått förenklade och utökade möjligheter att lämna ut uppgifter till den kommunala socialtjänsten i syfte att förebygga terroristbrottslighet. Myndigheterna inom socialtjänsten har också fått utökade möjligheter att dela med sig av uppgifter till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen (prop. 2019/20:123, bet. 2019/20:JuU35, rskr. 2019/20:321).

En uppgift som rör enskild får endast lämnas från Polismyndigheten till myndigheter inom socialtjänsten om intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. En prövning av förutsättningarna ska göras i varje enskilt fall, och vid intresseavvägningen kan hänsyn tas till den enskildes eller dennes närstående behov i det konkreta fallet. Polismyndigheten kan t.ex. ta hänsyn till om uppgiften har lämnats av en närstående till den enskilda och ett utlämnande skulle kunna utsätta den närstående för risker av ett inte obetydligt slag.

Den ovannämnda lagändringen innebär också att myndigheter inom socialtjänsten har fått utökade möjligheter att dela med sig av uppgifter till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen i syfte att förebygga terroristbrott. En uppgift som rör en enskild får lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den enskilde kommer att begå viss terroristbrottslighet. En förutsättning för att uppgiften ska få lämnas ut är emellertid att det kan antas att utlämnandet av uppgiften kan bidra till att förhindra en sådan brottslighet och det med hänsyn till planerade eller pågående insatser för den enskilde eller av andra särskilda skäl inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut. En uppgift som angår misstanke om att den enskilde har begått ett visst konkret brott får endast lämnas ut om förutsättningar för det finns med stöd av någon annan paragraf i OSL. En riskbedömning ska göras i varje enskilt fall. Det måste finnas

konkreta omständigheter som motiverar bedömningen att det finns en risk för att den enskilde kommer att utöva aktuell brottslig verksamhet, t.ex. att den enskilde har manifesterat en vilja att företa en resa i terrorismsyfte eller att utföra något annat av de nämnda brotten. Det är tillräckligt att det med hänsyn till samtliga omständigheter bedöms finnas en risk som varken är obetydlig eller avlägsen. Av särskild betydelse för riskbedömningen kan vara att den enskilde tidigare har begått terroristbrottslighet, om han eller hon umgås med kriminellt belastade personer med koppling till terrorism eller vistas i sådan miljö att det finns risk att han eller hon utvecklar en kriminell livsstil med koppling till terrorism. I fråga om tidigare brottslighet är det ibland uppenbart att det finns en risk för återfall medan riskbedömningen i andra fall är mer vanskelig och kan kräva fler övriga omständigheter som underbygger bedömningen. Vidare krävs för uppgiftslämnande att uppgiften kan antas bidra till att förhindra att den enskilde kommer att begå angiven typ av brottslighet. Det krävs inte att uppgiften isolerad kan antas leda till att förhindra att den enskilde begår brott, utan det är tillräckligt att den tillsammans med andra omständigheter kan antas bidra till önskad effekt. Exempel på uppgifter som skulle kunna vara aktuella att lämna ut är sådana som hjälper Polismyndigheten och Säkerhetspolisen att komma i kontakt med den enskilde eller kunna närvara vid tillfällena och på platser där den enskilde vistas för att genom närvaron kunna förebygga att brott begås. Det kan t.ex. vara fråga om uppgifter om adresser, arbetsplatser och skolor eller om vilka personer den enskilde umgås med.

Brås rapport om informationsdelning

Brottsförebyggande rådet (Brå) fick i oktober 2019 i uppdrag av regeringen att undersöka förutsättningarna för att dela information mellan olika aktörer i arbetet med att förebygga brott samt att vid behov lämna förslag till åtgärder. Brå redovisade uppdraget i februari 2021 i rapporten Informationsdelning mellan socialtjänst och polis, i brottsförebyggande arbete med barn och unga (Rapport 2021:2). I rapporten anger Brå bl.a. följande. Studien bekräftar att många aktörer upplever att sekretessen genomgående utgör ett hinder för informationsdelning i det brottsförebyggande arbetet. Genomgången visar en mångfasetterad bild som inkluderar kunskapsbrist, osäkerhet och olika tolkningar av befintlig lagstiftning. Som en konsekvens av begränsade kunskaper om andra aktörers lagstiftning finns även felaktiga förväntningar på möjligheterna för informationsutbyte inom den brottsförebyggande samverkan. Sekretesslagstiftningen upplevdes som mindre begränsande i mindre städer och landsbygdskommuner, eftersom dessa hade fastare och mer utarbetade kontaktvägar och samarbetsformer än de större städerna. Detta har betydelse eftersom informationsdelning ofta är kopplat till person snarare än funktioner. I rapporten konstaterar Brå att det inte finns någon entydig bild om vad i sekretesslagstiftningen som upplevs utgöra ett hinder för att dela information. Rapportens huvudsakliga slutsats är att den frustration som många medarbetare inom polisen och socialtjänsten ger uttryck för handlar om

avsaknaden av vägledning om hur lagen ska tillämpas i enskilda fall, snarare än bestämmelsernas utformning.

Säkerhetspolisens tillgång till Migrationsverkets personuppgifter

Utskottet har tidigare redovisat att Säkerhetspolisen och Migrationsverket sedan 2015 har utvecklat och fördjupat sin samverkan för att öka förmågan att upptäcka potentiella hot (bet. 2018/19:JuU16). Ett system med automatiserad säkerhetsscreening infördes under 2017, och Säkerhetspolisen har även fått en utökad direktåtkomst till Migrationsverkets utlänningsdatabas. Direktåtkomsten får användas i säkerhetsärenden och potentiella säkerhetsärenden.

Enligt 19 § utlänningsdatalagen (2016:27) får direktåtkomst till personuppgifter hos Migrationsverket endast medges vissa myndigheter, bl.a. Säkerhetspolisen. Direktåtkomsten får endast avse personuppgifter i partens ärende. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om begränsningar av direktåtkomst.

Genom en ändring i utlänningsdataförordningen (2016:30) som trädde i kraft den 1 juli 2020 har Säkerhetspolisen fått en utökad direktåtkomst till sådana personuppgifter hos Migrationsverket som Säkerhetspolisen behöver bl.a. i sin brottsbekämpande verksamhet. Ändringen innebär att Säkerhetspolisen får medges direktåtkomst till Migrationsverkets personuppgifter i fler fall än vad som gällde tidigare. Detta ger Säkerhetspolisen bättre förutsättningar att bekämpa bl.a. terrorism och brott mot Sveriges säkerhet. Ändringen har sin grund i överenskommelsen från 2017 mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna om åtgärder mot terrorism.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen har på förslag av utskottet tillkännagett för regeringen att den bör ta initiativ till en översyn av sekretesslagstiftningen för att dels säkerställa att Säkerhetspolisen i tillräcklig omfattning har direktåtkomst till Migrationsverkets asylsystem, dels öka möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter i syfte att förebygga och förhindra brott (bet. 2019/20:JuU32 s. 26 f., rskr. 2019/20:178).

När det gäller vilka åtgärder som vidtagits med anledning av riksdagens tillkännagivande hänvisar regeringen till nämnda proposition 2019/20:123 Ett effektivare informationsutbyte mellan polis och socialtjänst vid samverkan mot terroristbrott och till den ovannämnda ändringen i utlänningsdataförordningen. Punkten är emellertid inte slutbehandlad (skr. 2010/21:75 s. 92).

Utskottets ställningstagande

Den organiserade brottsligheten har blivit alltmer internationell och gränsöverskridande. Att stärka gränsskyddet och i synnerhet Tullverkets befogenheter, resurser och brottsbekämpande verksamhet är därför av högsta prioritet. I dag saknar Tullverkets personal t.ex. befogenhet att hindra en person eller stoppa och genomsöka ett fordon med misstänkt stöldgods vid Sveriges gräns. Den uppgiften ligger i stället på polisen, som sällan finns på plats för att kunna ingripa. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen i ett tillkännagivande uppmanar regeringen att ge Polismyndigheten, Tullverket och Kronofogdemyndigheten ett löpande uppdrag att samverka och genomföra gemensamma kontroller för att bekämpa terrorism och kriminalitet. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2020/21:3217 (M) yrkande 3 och 2020/21:3030 yrkande 1.

Riksdagen har, som framgår ovan, under våren 2020 riktat ett tillkännagivande till regeringen om att sekretesslagstiftningen behöver bli föremål för en översyn dels i syfte att säkerställa att Säkerhetspolisen i tillräcklig omfattning har direktåtkomst till Migrationsverkets asylsystem, dels för att öka möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter för att förebygga och förhindra brott (bet. 2019/20:JuU32, rskr. 2019/20:178). Som framgår av skrivelse 2020/21:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2020 har regeringen vidtagit ett antal åtgärder i syfte att bl.a. öka möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheterna. Bland annat har socialtjänsten genom den lagändring som trädde i kraft den 1 augusti 2020 fått ökade möjligheter att dela med sig av uppgifter till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Utlämnande kan i större utsträckning göras vid misstankar om att terroristbrottslighet har begåtts men också för att förebygga sådan brottslighet. Brå har haft i uppdrag att undersöka förutsättningarna att dela information mellan olika aktörer i arbete med att förebygga brott och att vid behov lämna förslag till åtgärder. I rapporten Informationsdelning mellan socialtjänst och polis i brottsförebyggande arbete med barn och unga (Rapport 2021:2) konstaterar Brå att den frustration som många medarbetare inom polisen och socialtjänsten ger uttryck för snarare handlar om bristen på vägledning än på bestämmelsernas utformning. Utskottet ser mot bakgrund av det arbete som bedrivs på området inte anledning för riksdagen att göra något sådant tillkännagivande som efterfrågas i motion 2020/21:3030 (M) yrkande 2. Motionen avstyrks.

I motion 2020/21:3277 (L) yrkande 9 begärs att det informationsutbyte som blev möjligt genom den lagändring som trädde i kraft den 1 augusti efter att riksdagen antagit regeringens proposition Ett effektivare informationsutbyte mellan polis och socialtjänst vid samverkan mot terrorism ska följas upp genom en översyn. Utskottet kan se värdet av en sådan uppföljning men anser också att bestämmelsen varit på plats alltför kort tid för att det nu ska vara aktuellt med en sådan uppföljning. Utskottet utgår också från att regeringen följer frågan. Mot denna bakgrund saknas det anledning för utskottet att ta

initiativ till ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar. Utskottet avstyrker därmed yrkandet.

Som framgår ovan har Säkerhetspolisen från den 1 juli 2020 direktåtkomst till sådana uppgifter hos Migrationsverket som Säkerhetspolisen behöver i sin brottsbekämpande verksamhet. Motion 2020/21:642 (SD) yrkanden 19 får därigenom anses vara i vart fall delvis tillgodosett. Utskottet avstyrker därmed yrkandet.

Deltagande i och samröre med terroristorganisationer m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om kriminalisering av deltagande i terroristorganisationer och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om förbud mot rasistiska organisationer och terroristorganisationer, om samröre med och deltagande i terroristorganisationer och om översyn av bestämmelsen om olovlig kårverksamhet.

Jämför reservation 4 (M, SD, KD), 5 (S, V, MP), 6 (M, KD) och 7 (L).

Motioner

Förbud mot rasistiska organisationer och terroristorganisationer

I motion 2020/21:2128 av Denis Begic (S) m.fl. begärs att man ser över att i lag förbjuda rasistiska organisationer. Motionären anför att det är angeläget att Sverige omgående får relevant lagstiftning på plats för att på så sätt kunna värna alla människors lika värde och ett samhälle utan hot och hat.

Markus Wiechel m.fl. (SD) begär i motion 2020/21:2876 yrkande 4 att möjligheten att förbjuda organisationer som sysslar med kriminell verksamhet eller terrorverksamhet ska utredas.

Samröre med terroristorganisationer

I kommittémotion 2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 14 begärs att kriminaliseringen när det gäller samröre med terroristorganisation ska breddas. Kriminaliseringen bör enligt motionärerna även omfatta bl.a. att försörja terrorister eller terroristorganisationer med mat och underhåll av materiel samt att förse en terroristorganisation med information som är menad att understödja organisationens verksamhet.

I kommittémotion 2020/21:3498 av Andreas Carlson m.fl. yrkande 6 begärs att en utvidgad lagstiftning om samröre med terrorstämplade organisationer skyndsamt ska komma på plats. Motionärerna anför att

definitionen av vad som ska anses brottsligt enligt den nuvarande lagen är alltför snäv. Vidare bör straffet för samröre med terroristorganisationer skärpas.

Deltagande i terroristorganisationer

Johan Forsell m.fl. (M) begär i kommittémotion 2020/21:3304 yrkande 2 att deltagande i terroristorganisationers verksamhet ska kriminaliseras. Liknande yrkanden framställs i kommittémotion 2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 15.

I kommittémotion 2020/21:3304 av Johan Forsell m.fl. (M) yrkande 3 begärs även att förbudet mot att delta ska breddas till att avse även deltagande i andra inhemska våldsbejakande organisationers verksamhet.

Olovlig kårverksamhet

I kommittémotion 2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 7 begärs att bestämmelsen om olovlig kårverksamhet ska ses över. Motionärerna anför att en sådan översyn bör göras i syfte att underlätta lagföring av organisering av terrorverksamhet på svensk mark.

Bakgrund

År 1971 ratificerade Sverige FN:s internationella konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (SÖ 1971:40). Enligt konventionens artikel 4 b åtar sig varje konventionsstat att olagligförklara och förbjuda organisationer samt organiserad och all annan propaganda som främjar och uppmanar till rasdiskriminering samt att kriminalisera deltagande i sådana organisationer eller i sådan verksamhet. I den proposition som föregick ratificeringen anfördes bl.a. att den förebyggande verkan som förespråkare av ett uttryckligt förbud ville uppnå i viss utsträckning kunde vinnas genom propositionens förslag om bl.a. utvidgat ansvar för hets mot folkgrupp (prop. 1970:87 s. 64).

Frågan om förbud mot rasistiska organisationer har övervägts vid flera tillfällen. När den frågan övervägts har också frågan huruvida svensk lagstiftning lever upp till Sveriges åtaganden enligt den ovan nämnda rasdiskrimineringskonventionen berörts.

Gällande rätt

Enligt 2 kap. 1 § första stycket 5 regeringsformen är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad föreningsfrihet dvs. en frihet att sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften.

I dagsläget finns två begränsningsändamål i 2 kap. 24 § andra stycket regeringsformen när det gäller föreningsfrihet. Det första rör ”sammanslutningar vilkas verksamhet är av militär eller liknande natur” och infördes i första hand för att ge grundlagsstöd åt bestämmelsen i nuvarande 18

kap. 4 § brottsbalken om olovlig kårverksamhet. Det straffstadgandet tar sikte på sammanslutningar som kan utvecklas till ett sådant maktmedel som militär trupp eller polisstyrka. I 18 kap. 4 § brottsbalken anges följande:

Om någon bildar eller deltar i sammanslutning, som måste anses vara avsedd att utgöra eller med hänsyn till sin beskaffenhet och det ändamål för vilket den är bildad lätt kan utvecklas till ett sådant maktmedel som militär trupp eller polisstyrka och som icke med vederbörligt tillstånd förstärker försvaret eller ordningsmakten, eller ock för sådan sammanslutning tager befattning med vapen, ammunition eller annan dylik utrustning, upplåter lokal eller mark för dess verksamhet eller understödjer den med penningar eller på annat sätt, dömes för olovlig kårverksamhet till böter eller fängelse i högst två år.

Det andra begränsningsändamålet i 2 kap. 24 § andra stycket regeringsformen rör sammanslutningar vilkas verksamhet ”innebär förföljelse av en folkgrupp på grund av etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande”. Begränsningen infördes för att grundlagen inte skulle lägga hinder i vägen för uppfyllande av Sveriges åtaganden enligt FN:s rasdiskrimineringskonvention.

Gemensamt för begränsningarna är att de aldrig får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så lång att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Den får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning (2 kap. 21 § regeringsformen).

I dag finns det en omfattande straffrättslig lagstiftning som förbjuder olika uttryck för rasism, bl.a. bestämmelserna om hets mot folkgrupp i 16 kap. 8 § brottsbalken. Hets mot folkgrupp utgör också ett tryck- och yttrandefrihetsbrott enligt 7 kap. 6 § tryckfrihetsförordningen och 5 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen. Vidare finns en straffbestämmelse om olaga diskriminering i 16 kap. 9 § brottsbalken. Straffskärpningsregeln i 29 kap. 2 § 7 brottsbalken innebär att bl.a. rasistiska motiv ses som en försvärande omständighet vid brott. Det finns också annan lagstiftning som motverkar uttryck för rasism, t.ex. diskrimineringslagen (2008:567) som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett bl.a. etnisk tillhörighet.

Samröre med en terroristorganisation

Regeringen lämnade i oktober 2019 propositionen Ett särskilt straffansvar för samröre med en terroristorganisation till riksdagen (prop. 2019/20:36). Lagändringarna, som trädde i kraft den 1 mars 2020, innebär bl.a. ett särskilt straffansvar för den som har vissa former av samröre med en terroristorganisation om gärningen är ägnad att främja, stärka eller understödja en terroristorganisation (bet. 2019/20:JuU13, rskr. 2019/20:145). De former av samröre som kriminaliseringen avser är att ta befattning med vapen, ammunition, brandfarliga eller explosiva varor eller transportmedel för en terroristorganisation, upplåta lokal eller mark till en terroristorganisation eller

lämna annat liknande stöd till en terroristorganisation. Vidare innebär lagändringen att även försök till det nya brottet kriminaliserades. Det blev också straffbart att offentlig uppmana och rekrytera till samröre med en terroristorganisation, att resa utomlands i avsikt att ha samröre med en terroristorganisation samt att finansiera samröre med en terroristorganisation. Även straffet för brottet olovlig värvning skärptes.

Av lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet framgår, när det gäller samröre med en terroristorganisation, att den som för en terroristorganisation tar befattning med vapen, ammunition, brandfarliga eller explosiva varor eller transportmedel, upplåter lokal eller mark till terroristorganisationen eller lämnar annat liknande stöd till terroristorganisationen döms, om gärningen är ägnad att främja, stärka eller understödja en terroristorganisation, till fängelse i högst två år (2 b §). Av samma lag framgår, när det gäller offentlig uppmaning, att den som i ett meddelande till allmänheten uppmanar eller annars söker förleda till särskilt allvarlig brottslighet eller till samröre med en terroristorganisation enligt 2 b § döms till fängelse i högst två år (3 §). När det gäller rekrytering anger samma lag att den som söker förmå någon annan, i annat fall än som anges i 3 §, att begå eller annars medverka till särskilt allvarlig brottslighet eller försök, förberedelse eller stämpling till sådan brottslighet eller att ha samröre med en terroristorganisation enligt 2 b § döms till fängelse i högst två år (4 §). I 5 b § samma lag anges bl.a. att den som reser eller påbörjar en resa till ett annat land i avsikt att ha samröre med en terroristorganisation enligt 2 b § döms till fängelse i två år. I 6 § anges att om brott som anges i bl.a. 2 b, 3 och 4 §, är grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet har avsett särskilt allvarlig brottslighet som innefattar fara för flera människoliv eller för egendom av särskild betydelse, om brottet har ingått som ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller om det annars har varit av särskilt farlig art. Av 7 § framgår att ansvar enligt 2 b § inte ska dömas ut om samröret har varit obetydligt eller om gärningen med hänsyn till omständigheterna är att anse som ringa (7 §).

Deltagande i en terroristorganisation

I den ovan nämnda propositionen Ett särskilt straffansvar för samröre med en terroristorganisation (prop. 2019/20:36) anförde regeringen följande om frågan om att införa ett särskilt straffansvar för deltagande i terroristorganisationer eller andra kriminella organisationer. I lagrådsremissen Ett särskilt straffansvar för deltagande i en terroristorganisation den 28 februari 2019 föreslogs införande av ett särskilt straffansvar för den som deltar i verksamheten i en terroristorganisation på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen (Ju2019/00767/L5). Enligt bedömningen i lagrådsremissen finns det ett behov av att kunna ingripa mot

deltagandet som sådant i en terroristorganisation. Vidare gjordes bedömningen att en straffbestämmelse om deltagande i en terroristorganisationens verksamhet kan införas utan att regeringsformens rättighetsreglering begränsas och att ett deltagandebrott således inte står i strid mot den grundlagsskyddade föreningsfriheten i 2 kap. 1 § första stycket 5 regeringsformen. Lagrådet anförde i sitt yttrande över förslaget att de skäl som anförs till stöd för bedömningen om behovet av att kunna ingripa mot deltagandet i en terroristorganisation får anses godtagbara, även med beaktande av den försiktighet som bör gälla vid nykriminalisering. Däremot talar övervägande skäl enligt Lagrådet för att en kriminalisering av deltagande i en terroristorganisationens verksamhet på det sätt som föreslås i lagrådsremissen innebär en begränsning av den grundlagsskyddade föreningsfriheten. En sådan begränsning får ske genom lag endast under de förutsättningar som framgår av 2 kap. regeringsformen. Lagrådet konstaterade att frågan om sådana förutsättningar finns inte har aktualiserats i lagrådsremissen. Lagrådet ansåg sig inte kunna tillstyrka att förslaget i lagrådsremissen om ett särskilt straffansvar för deltagande i en terroristorganisation läggs till grund för lagstiftning (s. 14 f.).

I den ovannämnda propositionen gör regeringen bedömningen att det fortfarande finns ett behov av att kunna ingripa mot deltagandet i en terroristorganisation som sådant bl.a. eftersom det finns en risk för att Sverige utan en straffbestämmelse om deltagande i en terroristorganisation kan uppfatta ha en otillräcklig lagstiftning för motverkande av terrorister och terroristorganisationer. Regeringen bedömde samtidigt att en kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation som stöder sig på de befintliga inskränkingsändamålen i 2 kap. regeringsformen skulle få ett alltför smalt tillämpningsområde och därmed riskera att bli ineffektivt (s. 16).

Kommittén om förbud mot rasistiska organisationer

Regeringen beslutade den 4 juli 2019 kommittédirektiv till en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att bl.a. överväga om det bör införas ett särskilt straffansvar för deltagande i en rasistisk organisation och ett förbud mot rasistiska organisationer som sådana (dir. 2019:39). I utredningens direktiv anger regeringen att utvecklingen i Sverige är komplex och samtidigt oroande. Enligt undersökningar tyder det mesta på att det svenska samhället utvecklas positivt i termer av ökad öppenhet. Å andra sidan kan de som utsätts för rasism vittna om ett samhällsklimat där rasismen har blivit oroväckande utbredd. Regeringen har på ett strukturellt plan vidtagit en mängd åtgärder för demokratin och mot rasismen. Här kan bl.a. Strategi för en stark demokrati – främja, förankra, försvara från 2018 nämnas. Regeringen har även vidtagit ett antal lagstiftningsåtgärder. För att nämna ett exempel krävs det inte tillstånd för kamerabevakning av exempelvis medieredaktioner och religiösa samfunds lokaler enligt den nya kamerabevakningslagen som trädde i kraft i augusti 2018. Flera myndigheter har också fått särskilda uppdrag och intensifierat sitt

arbete på området. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen redovisade i maj 2019 ett regeringsuppdrag om att stärka sitt arbete mot politiskt motiverad brottslighet och redovisade bl.a. hur det myndighetsgemensamma arbetet kan utvecklas och samverka med andra myndigheter och aktörer kan stärkas. Det finns numera en nationell kontaktpunkt och s.k. demokrati- och hatbrottsgrupper i Stockholm, Göteborg och Malmö.

I direktivet konstaterar regeringen att det kan ses som en begränsning i den straffrättsliga lagstiftningen att den är inriktad på den enskilda individens uttryck för rasism och således inte vänder sig mot den rasistiska organiseringen eller de rasistiska organisationerna som sådana. Enligt regeringens uppfattning talar detta för att det kan finnas behov av lagstiftning som mer direkt tar sikte på rasism i organiserad form.

I kommitténs uppdrag ingår att göra en kartläggning av hur rasistiska organisationers möjlighet att verka har begränsats i andra länder och ta del av vad som är känt om begränsningarnas effekter. Kommittén ska också överväga om det bör införas ett särskilt straffansvar för deltagande i en rasistisk organisation och hur ett sådant skulle kunna utformas. Kommittén ska också överväga ett förbud mot rasistiska organisationer och vilka rättsverkningar och administrativa system som skulle kunna knytas till ett sådant förbud samt bedöma hur verkningsfullt ett sådant förbud skulle vara. I uppdraget ingår att lämna författningsförslag om kommittén kommer fram till att lagstiftning om de aktuella frågorna bör införas. Vid samtliga överväganden ska grundläggande fri- och rättigheter enligt såväl svensk grundlag som internationella åtaganden beaktas. Det ingår inte i kommitténs uppdrag att föreslå ändring i grundlag. Uppdraget skulle enligt det första direktivet redovisas senast den 28 februari 2021. Utredningstiden förlängdes i december 2020 och uppdraget ska i stället redovisas senast den 30 april 2021 (dir. 2020:134).

Kommittén lämnade i maj 2021 betänkandet Ett förbud mot rasistiska organisationer (SOU 2021:27). Kommittén konstaterar i betänkandet att ett förbud mot rasistiska organisationer måste utformas så att det bara omfattar sådana organisationer som uppfyller de föreskrivna förutsättningarna i regeringsformens begränsningsstadgande. I betänkandet gör kommittén bedömningen att det finns klara indikationer på att den organiserade rasistiska förföljelsebrottsligheten har ökat i omfattning. Den skapar oro i samhället och kan i förlängningen leda till splittring och djupa motsättningar. På sikt riskerar den att allvarligt hota den ordning och säkerhet som bör råda i det svenska samhället. Kommittén redogör i betänkandet för skälen för och emot ett förbud mot rasistiska organisationer. Kommitté kommer vid sin bedömning fram till att samhällsutvecklingen nu har blivit sådan att skälen för ett förbud med tillräcklig styrka överväger skälen mot ett förbud. Det finns anledning att tro att ett förbud skulle motverka att rasistiska organisationer får ytterligare fäste i samhället och därmed stävja en farlig utveckling. Kommittén bedömer att det nu är nödvändigt att begränsa föreningsfriheten och införa ett förbud mot rasistiska organisationer och anser att ett förbud mot rasistiska organisationer

bör införas genom en ny straffrättslig lagstiftning. Det finns ett påtagligt behov av och utrymme för att kriminalisera ytterligare gärningar som gäller den som deltar i, bildare eller lämnar vissa former av stöd åt en rasistisk organisation. Straffbestämmelsen om stöd åt organiserad rasism ska omfatta den som, i annat fall, för organisationen tar befattning med vapen eller ammunition eller till organisationen lämnar ekonomiskt bidrag, upplåter lokal eller mark eller lämnar annat liknande stöd, om gärningen är ägnad att främja stärka eller understödja organisationen. Med rasistisk organisation avses enligt kommitténs förslag en sammanslutning av personer som genom brottslighet förföljer en folkgrupp på grund av etniskt ursprung, hudfärg eller ras. Enbart de åsikter som kommer till uttryck i sammanslutning är alltså inte tillräckliga. Sammanslutningens verksamhet i sig måste innebära förföljelse och det måste röra sig om en förföljelse genom kriminalitet, t.ex. organiserad skadegörelse, misshandel eller hets mot folkgrupp. Kommittén föreslår att straffet för organiserad rasism och stöd åt organiserad rasism ska vara fängelse i högst två år. För att kriminaliseringen inte ska omfatta mer oväsentliga gärningar föreslår kommittén att lagen ska innehålla ett undantag för ringa fall, som avser situationer där deltagandet, bildandet eller stödet varit obetydligt eller då gärningen med hänsyn till övriga omständigheter är att anse som ringa. Om ett deltagande- eller bildandebrott är grovt ska straffet enligt förslaget vara fängelse i högst fyra år. Vissa omständigheter ska beaktas särskilt vid bedömningen av om brottet är grovt, nämligen om gärningsmannen har haft ett bestämmande inflytande i den rasistiska organisationen eller om det annars har varit av särskilt farlig art. Brottsbeteckningen grov organiserad rasism föreslås för sådana grova fall. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2022. Betänkandet har remitterats och remissvaren ska inkomma senast den 6 september 2021.

Kommittén om förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende

Regeringen beslutade den 13 februari 2020 om direktiv till en kommitté om förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (dir. 2020:11). I kommitténs uppdrag ingår att, i syfte att stärka grundskyddet för de demokratiska strukturerna, utreda formerna för ändring av grundlag och behovet av att ytterligare stärka skyddet för domstolarnas och domarnas oberoende långsiktigt. Kommittén ska också utreda behovet av att möjliggöra ytterligare begränsningar i föreningsfriheten i förhållande till sammanslutningar som ägnar sig åt terrorism.

När det gäller den sistnämnda delen av uppdraget skulle kommittén göra en analys av innebörden och omfattningen av de möjligheter som finns enligt gällande rätt att begränsa den grundlagsskyddade föreningsfriheten för enskilda som är med i sammanslutningar som ägnar sig åt terrorism. Kommittén skulle också bedöma om det bör införas utökade möjligheter att begränsa den grundlagsskyddade föreningsfriheten i förhållande till sådana

sammanslutningar. Den del av uppdraget som avser föreningsfrihet redovisades den 15 mars 2021. Uppdraget ska i övriga delar redovisas senast den 15 februari 2023.

Kommittén redovisade i mars 2021 den del av uppdraget som avsåg föreningsfriheten i betänkandet Föreningsfrihet och terroristorganisationer (SOU 2021:15). Av betänkandet framgår bl.a. följande.

När det gäller föreningsfrihetens tillämpningsområde konstaterar kommittén att regeringsformens ordalydelse inte ger stöd för slutsatsen att föreningsfriheten endast omfattar lovlig verksamhet. Frågan är om ett sådant synsätt i stället kan anses följa av en tolkning av grundlagen. En tolkning som innebär att föreningsfriheten endast omfattar lovlig verksamhet rimmar emellertid mindre väl med det förhållandet att de befintliga begränsningsmöjligheterna har införts just för att möjliggöra begränsningar i föreningsfriheten för sammanslutningar som ägnar sig åt viss olovlig verksamhet. Ett ytterligare argument mot en outtalad begränsning av detta slag är att 2 kap. 24 § andra stycket regeringsformen inte innehåller någon begränsningsgrund som gör det möjligt att inskränka föreningsfriheten efter mer allmänna överväganden. Till detta ska läggas att lagstiftaren när det gäller den angränsande mötesfriheten uttryckligen har avvisat tanken på att begränsa den friheten till att endast avse möten med lagliga syften eftersom det skulle göra grundlagsskyddet helt beroende av innehållet i vanlig lagstiftning. Det är, som Lagrådet anförde, inte troligt att en sådan ordning underförstått skulle gälla på föreningsfrihetens område när samma tanke har avvisats i fråga om mötesfriheten. Kommittén kommer sammanfattningsvis, i likhet med Lagrådet, till slutsatsen att den grundlagsskyddade föreningsfriheten även omfattar enskilda som är med i sammanslutningar som ägnar sig åt terrorism. En bestämmelse i lag om straffansvar för deltagande i en terroristorganisation skulle således innebära en begränsning av föreningsfriheten. En bestämmelse i lag om straffansvar för deltagande i en terroristorganisation skulle således innebära en begränsning av föreningsfriheten. Ett vidgat utrymme för att begränsa föreningsfriheten bör endast komma i fråga om det finns starka skäl som talar för det.

Utredningen anför här bl.a. följande (s. 15):

Till detta kommer att terrorism inte sällan har internationella inslag och kan beröra flera olika rättsordningar. Ett omfattande straffrättsligt samarbete mellan olika länder har därför pågått sedan lång tid. Sverige står ganska ensamt med en ordning som inte ger möjlighet till lagstiftning som straffbelägger deltagande i en terroristorganisation eller innebär förbud mot organisationer av det slaget. I andra länder har som regel bestämmelser på grundlagsnivå om föreningsfrihet inte ansetts hindra sådan lagstiftning. EU-kommissionen har påpekat att den svenska regleringen medför en risk för att deltagande i en terroristorganisations aktiviteter förblir ostraffat. Det finns i och för sig inga uppgifter om att den nuvarande regleringen skulle ha medfört att Sverige behövt avstå från att delta i internationellt samarbete mot terrorism. De internationella aspekterna är dock viktiga och situationer kan uppstå där lagstiftaren bör ha möjlighet att införa en reglering som i fråga om terroristorganisationer

är mer lik den som gäller i andra länder och som utan närmare diskussion kan konstateras vara i linje med de krav som följer av EU-rätten.

Det aktuella rättsområdet är dessutom komplext och en bestämmelse på grundlagsnivå som gör det möjligt att begränsa föreningsfriheten i förhållande till terroristorganisationer kan ha betydelse genom att bidra till ökad klarhet när det gäller lagstiftningen på terroristområdet.

Kommittén gör bedömningen att de skäl som talar för att lagstiftaren ska ges en möjlighet att genom begränsningar i föreningsfriheten kunna ingripa mot sammanslutningar som ägnar sig åt terrorism är påtagligt starkare än de argument som kan anföras emot en sådan ordning. En möjlighet att i lag begränsa föreningsfriheten när det gäller sådana sammanslutningar bör därför införas. En förutsättning för införandet av en ny regel som ger möjlighet att begränsa föreningsfriheten är att den blir väl avgränsad och inte mer långtgående än vad som är nödvändigt. Samtidigt ska regeln täcka in och ge ett otvetydigt grundlagsstöd åt begränsningar på lagnivå av föreningsfriheten i förhållande till terroristorganisationer.

Kommittén föreslår att det införs en ny regel som ger möjlighet till inskränkning av föreningsfriheten när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt eller understödjer terrorism. Den nya regeln bör placeras i 2 kap. 24 § andra stycket regeringsformen som en del av den befintliga begränsningsbestämmelsen.

Betänkandet skickades den 16 mars 2021 ut på remiss.

Olovlig kårverksamhet

Brottet olovlig kårverksamhet regleras i 18 kap. 4 § brottsbalken, som har följande lydelse:

Om någon bildar eller deltagar i sammanslutning, som måste anses vara avsedd att utgöra eller med hänsyn till sin beskaffenhet och det ändamål för vilket den är bildad lätt kan utvecklas till ett sådant maktmedel som militär trupp eller polisstyrka och som icke med vederbörligt tillstånd förstärker försvaret eller ordningsmakten, eller ock för sådan sammanslutning tager befattning med vapen, ammunition eller annan dylik utrustning, upplåter lokal eller mark för dess verksamhet eller understödjer den med pengar eller på annat sätt, dömes för *olovlig kårverksamhet* till böter eller fängelse i högst två år.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2018/19 avstyrkt motionsyrkanden om förbud mot våldsbejakande organisationer (bet. 2018/19:JuU16 s. 19). Utskottet hänvisade här till att utskottet delade den bedömning som konstitutionsutskottet gjort vid beredningen av liknande motionsyrkanden (bet. 2017/18:KU34 s. 33). Konstitutionsutskottet ansåg att svårigheterna att upprätthålla grundläggande rättssäkerhetskrav när det gäller förutsebarhet och avgränsning av det straffbara området för med sig att ett förbud mot rasistiska eller våldsbejakande organisationer inte ska införas. Vid beredningen av motioner

från den allmänna motionstiden 2019/20 bereddes liknande motionsyrkanden förenklat (bet. 2019/20:JuU32).

Utskottet har vid beredningen av proposition 2019/20:36 Ett särskilt straffansvar för samröre med en terroristorganisation föreslagit ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram ett förslag som kriminaliserar deltagande i en terroristorganisation (bet. 2019/20:JuU13 s. 15 f.). I samband med detta avstyrkte utskottet motionsyrkanden om att ytterligare former av samröre bör kriminaliseras. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:145).

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2018/19 avstyrkte utskottet ett yrkande som bl.a. gällde en översyn av lagstiftningen om olovlig kårverksamhet (bet. 2018/19:JuU16 s. 19). Utskottet anförde som motivering bl.a. att de lagändringar som trätt i kraft under 2018 inneburit att nästa alla straffbestämmelser i terroristbrottslagen, rekryteringslagen och finansieringslagen utvidgades. Utskottet anförde även att Terroristbrottsutredningen, som haft i uppdrag att se över den straffrättsliga lagstiftningen för att bekämpa terrorism, inom kort skulle lämna ett betänkande. Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2019/20 bereddes ett liknande motionsyrkande förenklat (bet. 2019/20:JuU32).

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har Kommittén om förbud mot rasistiska organisationer redovisat sitt uppdrag i betänkandet Ett förbud mot rasistiska organisationer (SOU 2021:27). Betänkandet har skickats ut på remiss. Utskottet vill inte föregripa den beredning som pågår och avstyrker därför motion 2020/21:2128 (S).

I motion 2020/21:2876 (SD) yrkande 4 begärs att möjligheten att förbjuda organisationer som sysslar med kriminell verksamhet eller terrorverksamhet ska utredas. Utskottet konstaterar att regeringen tillsatt en utredning. Kommittén om förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende, som bl.a. har haft i uppdrag att utreda behovet av att möjliggöra ytterligare begränsningar i föreningsfriheten i förhållande till sammanslutningar som ägnar sig åt terrorism. Utskottet anser därmed att yrkandet i huvudsak är tillgodosett och avstyrker det därför.

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning när det gäller att bredda det straffrättsliga ansvaret för samröre med en terroristorganisation och ser inte heller nu skäl för att ställa sig bakom de tillkännagivanden som efterfrågas i motionerna 2020/21:642 (SD) yrkande 14 och 2020/21:3498 (KD) yrkande 6.

Som framgår ovan beslutade riksdagen under våren 2020 om att kriminalisera samröre med terroristorganisationer. Denna lagstiftning gäller emellertid få fall och innebär en begränsad utvidgning av det kriminaliserade området. Utskottet anser att en kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation omgående behöver komma på plats. Den som deltar i

terroristorganisationer medverkar till att underlätta och sprida terrorism. Lagstiftningen bör utformas så att kriminaliseringen omfattar deltagande i en terroristorganisation. Det måste således röra sig om en sammanslutning av personer som begår allvarlig brottslighet – det handlar i princip om allvarliga hot eller våld mot andra personer. Endast den som deltar i en sådan organisations verksamhet ska omfattas av förbudet och därmed kunna dömas för brott. Det ska alltså krävas ett deltagande som tar sig uttryck i någon form av aktivt handlande, t.ex. att sprida information, värva, utbilda eller samla in pengar för organisationens räkning. För att dömas till ansvar för deltagande i en terroristorganisationens verksamhet ska det alltså inte vara tillräckligt att endast lyssna på ett tal eller närvara vid något annat arrangemang av en våldsbejakande organisation. Kommittén om förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende redovisade i mars 2021 delbetänkandet Föreningsfrihet och terroristorganisationer (SOU 2020:15). I betänkandet föreslår kommittén att det införs en ny regel i grundlagen som ger möjlighet till inskränkning av föreningsfriheten när det gäller sådana sammanslutningar. Utskottet välkomnar förslaget och anser att det är angeläget att en kriminalisering av deltagande i terroristorganisationer kommer på plats så snart som möjligt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2020/21:642 (SD) yrkande 15 och 2020/21:3304 (M) yrkande 2.

Utskottet ser i detta läge inte skäl för att ställa sig bakom det tillkännagivande som efterfrågas i motion 2020/21:3304 (M) yrkande 3 om att kriminalisera deltagande även i andra våldsbejakande organisationer. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Som framgår ovan har utskottet vid flera tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden om en översyn av bestämmelsen om olovlig kårverksamhet. De lagändringar som trätt i kraft under 2018 har inneburit att nästa alla straffbestämmelser i terroristbrottslagen, rekryteringslagen och finansieringslagen utvidgades. Av propositionsförteckningen för våren 2021 framgår att propositionen En ny terroristbrottslag kommer att lämnas till riksdagen i juni 2021. Utskottet vidhåller sin tidigare inställning när det gäller en översyn av bestämmelserna om olovlig kårverksamhet och avstyrker därmed motion 2020/21:3277 (L) yrkande 7.

Terrorklassning av organisationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att terrorklassa Antifascistisk aktion (Afa) och att hela Hizbullah ska terrorklassas. Jämför reservation 8 (KD).

Motionerna

I motion 2020/21:75 av Björn Söder (SD) begärs att gruppen Antifascistisk aktion (Afa) ska terrorklassas. Motionären anför att Sverige tidigare har hänvisat till EU:s och FN:s terrorklassning men att det är uppenbart att dessa klassningar inte alltid räcker. För att upprätthålla demokratin och friheten är det, framhåller motionären, viktigt att verksamhet som är våldsbejakande och paramilitär kan klassas som terrorism och därmed möta motstånd från samhället på helt andra nivåer.

Lars Adaktusson m.fl. (KD) begär i kommittémotion 2020/21:2776 yrkande 40 att Sverige ska verka för att hela Hizbullah terrorklassas. Motionärerna anför att EU under 2013 terrorklassat den s.k. militära grenen av Hizbullah men att en sådan gren inte existerar enligt Hizbullah, som menar att organisationen i stället ska ses som en enhetlig motståndsrörelse.

Bakgrund

Björn Söder (SD) har ställt en skriftlig fråga till inrikesministern om huruvida regeringen avser att, i likhet med USA, terrorklassa Antifascistisk aktion, Afa (fr. 2019/20:1645). Mikael Damberg anförde följande i svar på frågan.

Sverige agerar inom ramen för internationella samarbeten när det gäller sanktioner mot terrorism. Genom samarbetet i EU genomför Sverige de två sanktionsregimer för att motverka internationell terrorism som FN:s säkerhetsråd har infört. Antifascistisk aktion (AFA) är inte listat som en terroristorganisation av varken FN eller EU och därigenom inte heller av Sverige.

En av Säkerhetspolisens huvuduppgifter är att bekämpa terroristbrott. Detta uppdrag gäller oavsett vilket ideologiskt motiv eller eventuell organisation som ligger bakom. Säkerhetspolisen följer också de våldsbejakande extremistmiljöerna som använder våld eller begår andra brott för att nå sina politiska mål. Säkerhetspolisens fokus är på brottsligheten, inte på vilka ideologier som åberopas eller huruvida en organisation har klassats som en terroristorganisation eller ej.

Enligt Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) bedöms terrorattentatshotet mot Sverige under 2020 främst utgöras av islamistiskt och högerextremistiskt motiverad terrorism.

Lars Adaktusson (KD) har i en interpellation (ip. 2020/21:6) ställt frågan till utrikesministern om huruvida regeringen anser att EU:s distinktion mellan en politisk och en militär gren fortfarande är relevant när det gäller Hizbullah samt om hur ministern ser på besluten som fattats av ett antal nationella

regeringar om att terrorklassa Hizbullah i dess helhet och om ministern avser att vidta några åtgärder för att EU ska göra det samma. Utrikesministern uppgav i interpellationsdebatten den 25 september 2020 bl.a. följande. Sverige har inga nationella sanktioner utan följer de sanktioner som EU eller FN beslutat om. Den militära grenen av Hizbullah är listad inom ramen för EU:s terrorismsanktioner sedan juli 2013. Frågan om att utöka listningen av Hizbullah har vid flera tillfällen diskuterats inom EU, och den samlade bilden är att en sådan listning i dagsläget inte är aktuell. Regeringen och EU bör ha möjlighet till dialog även med aktörer vars metoder är förkastliga.

Utskottets ställningstagande

Som framgår ovan har inrikesministern och utrikesministern relativt nyligen i ett svar på en skriftlig fråga och i en interpellationsdebatt besvarat frågor om att terrorklassa gruppen Antifascistisk aktion (Afa) och om att Sverige bör verka för att hela Hizbullah terrorklassas nekande. Utskottet ser inte skäl för att komma till en annan bedömning än den som ovan redovisas och avstyrker därmed motionerna 2020/21:75 (SD) och 2020/21:2776 (KD) yrkande 40.

Sanktionsbestämmelser i säkerhetsskyddslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att det ska införas sanktionsbestämmelser i säkerhetsskyddslagen och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 9 (S, V, MP).

Motionen

Pål Jonson m.fl. (M) begär i kommittémotion 2020/21:3444 yrkande 5 att det ska införas sanktionsmöjligheter i säkerhetsskyddslagen mot den aktör som bryter mot lagens bestämmelser. Motionärerna anför att sanktioner är nödvändiga för att skapa tyngd åt lagstiftningen. I utredningen om kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen (SOU 2018:82) föreslogs att tillsynsmyndigheten ska få besluta om sanktionsavgifter för överträdelse av bestämmelserna. Motionärerna anser att regeringen snarast bör återkomma med lagförslag om sanktionsavgifter.

Bakgrund

Säkerhetsskyddslagen

Säkerhetsskyddslagen (2018:585) gäller för den som till någon del bedriver verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som omfattas av ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd

(säkerhetskänslig verksamhet). Säkerhetsskyddslagen innehåller också bestämmelser som gäller den som avser att överlåta aktier eller andelar i säkerhetskänslig verksamhet och om internationell samverkan på säkerhetsskyddsområdet (1 kap. 1 §).

Med säkerhetsskydd avses skydd av säkerhetskänslig verksamhet mot spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott som kan hota verksamheten samt skydd i andra fall av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter (1 kap. 2 § första stycket). Säkerhetsskyddslagen skyddar verksamheter som har betydelse för Sveriges säkerhet ur ett nationellt perspektiv. Detta innebär att många verksamheter kan vara samhällsviktiga utan att de för den sakens skull anses som säkerhetskänsliga i säkerhetsskyddslagens mening. Det handlar alltså om skydd för de allra mest skyddsvärda verksamheterna mot i första hand antagonistiska angrepp. Säkerhetsskydd avser också verksamhet som omfattas av ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd.

Av säkerhetsskyddslagen följer att den som bedriver säkerhetskänslig verksamhet ska utreda behovet av säkerhetsskydd (säkerhetsskyddsanalys). Säkerhetsskyddsanalysen ska dokumenteras. Med utgångspunkt i analysen ska verksamhetsutövaren planera och vidta de säkerhetsskyddsåtgärder som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning, förekomst av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och övriga omständigheter. Verksamhetsutövaren ska även kontrollera säkerhetsskyddet i den egna verksamheten, anmäla och rapportera sådant som är av vikt för säkerhetsskyddet och i övrigt vidta de åtgärder som krävs enligt denna lag. Så långt det är möjligt ska säkerhetsskyddsåtgärderna utformas så att de inte medför någon skada eller annan olägenhet för andra allmänna eller enskilda intressen (2 kap. 1 §).

Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen (SOU 2018:82)

I den gällande säkerhetsskyddslagen finns det inte några sanktioner som kan användas mot den som åsidosätter sina säkerhetsskyddsåtaganden. Några förslag om sanktioner lämnades inte heller i betänkandet En ny säkerhetsskyddslag (SOU 2015:25). Regeringen har, bl.a. mot bakgrund av att flera remissinstanser kritiserade avsaknaden av sådana förslag, bedömt att det finns ett behov av att utreda hur ett system med sanktioner i säkerhetsskyddsregleringen skulle kunna utformas. Regeringen beslutade den 23 mars 2017 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att överväga vissa frågor i säkerhetsskyddslagstiftningen (dir. 2017:32). Förslagen skulle komplettera de förslag som lämnats i betänkandet En ny säkerhetsskyddslag (SOU 2015:25). Genom tilläggsdirektiv den 18 januari 2018 utökades utredningens uppdrag, och utredningstiden förlängdes till den 31 oktober 2018 (dir. 2018:2). I utredningens uppdrag ingick att analysera vilka brister i arbetet med lämpliga sanktioner för att uppnå säkerhetsskyddslagstiftningens ändamål.

I betänkandet Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen (SOU 2018:82) övervägde den ovannämnda utredningen om det borde införas särskilda straffbestämmelser för överträdelse av bestämmelserna i säkerhetsskyddslagen och de föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen. Utredningens bedömning var dock att det var mer lämpligt att man införde regler om att tillsynsmyndigheten kan besluta om sanktionsavgift. Utredningen föreslog att tillsynsmyndigheten ska ta ut en sanktionsavgift av den verksamhetsutövare som underlåter att t.ex. anmäla att den säkerhetskänsliga verksamheten bedrivs eller har upphört, utföra eller uppdatera en säkerhetsskyddsanalys eller vidta säkerhetsskyddsåtgärder. Utredningens förslag innebär också att en sanktionsavgift ska tas ut av en verksamhetsutövare som inleder ett förfarande eller genomför en samrådspliktig överlåtelse i strid med ett meddelat förbud eller utan att fullgöra samrådskyldigheten. Detsamma föreslås gälla en verksamhetsutövare som genomför en överlåtelse i strid med villkor som meddelats i samband med att samrådet avslutades. Regleringen om sanktionsavgifter ska enligt utredningens förslag bygga på ett strikt ansvar och att det ska vara obligatoriskt att ta ut sanktionsavgift när en bestämmelse i säkerhetsskyddslagstiftningen som kan föranleda avgift har överträtts. Avgiften bör bestämmas till lägst 5000 kronor och högst 10 miljoner kronor.

I propositionen Åtgärder till skydd för Sveriges säkerhet vid överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet (prop. 2020/21:13) behandlas vissa av de förslag som utredningen lämnade när det gällde överlåtelse av säkerhetskänslig verksamhet. Utredningens övriga förslag, däribland förslagen om sanktioner vid överträdelse av säkerhetsskyddslagens bestämmelser, bereds vidare i Regeringskansliet.

Regeringen har aviserat att en proposition med kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen ska överlämnas till riksdagen i april 2021 för behandling under hösten.

Utskottets ställningstagande

Säkerhetsskyddslagen syftar till att säkerställa skydd för det allra mest skyddsvärda i samhället. I dag saknas dock sanktionsmöjligheter mot den aktör som har brutit mot säkerhetsskyddslagens bestämmelser. Utskottet anser att detta är en brist som måste åtgärdas. Det räcker således inte med att det finns relevanta bestämmelser om säkerhetskänslig verksamhet. För att skapa en större tyngd i lagstiftningen måste den även innehålla möjligheten att vidta åtgärder mot dem som bryter mot bestämmelserna. I utredningen om kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen föreslog utredningen att tillsynsmyndigheten bör få besluta om sanktionsavgifter för överträdelser av bestämmelserna i säkerhetsskyddslagen. Utskottet anser att regeringen snarast bör återkomma med ett förslag om sanktionsavgifter kopplade till säkerhetsskyddslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Därmed tillstyrker utskottet motionen 2020/21:3444 (M) yrkande 5.

Lagen om särskild utlänningskontroll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det utskottet anför om verkställighetshinder i samband med utvisning och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om lagen om särskild utlänningskontroll.

Jämför reservation 10 (SD), 11 (M, C, KD, L), 12 (M, C, KD, L), 13 (L), 14 (SD) och 15 (S, C, V, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:637 yrkande 8 begärs att straffen för brott mot lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll ska skärpas. Motionärerna anför att minimistraffet bör höjas till ett års fängelse och att maximistraffet i linje med detta ska höjas till t.ex. fängelse i tre år.

Johan Hedin m.fl. (C) begär i kommittémotion 2020/21:2957 yrkande 55 att lagen om särskild utlänningskontroll ska ändras så att den maximala tiden för frihetsberövande, i väntan på att utvisningen ska kunna verkställas, ska förlängas så att den borte tidsgränsen för frihetsberövande harmonierar med vad som gäller enligt europeiska riktlinjer. I samma motion yrkande 56 begärs att om den utvisade inte är frihetsberövade utan istället har anmälningsskyldighet, vilket ofta kan vara fallet om den borte tidsgränsen för frihetsberövande är passerad, så ska ett brott mot anmälningsskyldigheten också kunna resultera i att utlänningsärendet tas i förvar. Ett brott mot anmälningsskyldigheten ska därmed, enligt motionärerna, utgöra en självständig grund för att ta en person i förvar.

I kommittémotion 2020/21:3272 yrkande 55 av Johan Pehrson m.fl. (L) begärs att man vid beredningen av förslagen i betänkandet Ett effektivare regelverk för utlänningsärenden med säkerhetsaspekter (SOU 2020:16) ska överväga frågan om ett bredare tillämpningsområde när det gäller lagen om särskild utlänningskontroll.

Verkställighetshinder i samband med utvisning

I kommittémotion 2020/21:637 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att verkställighetshinder vid utvisning, t.ex. risk för tortyr eller dödsstraff, ska avhjälpas t.ex. med hjälp av avtal om garantier gällande dessa.

Johan Forsell m.fl. (M) begär i kommittémotion 2020/21:3304 yrkande 11 att situationer där det finns verkställighetshinder i samband med utvisning bör utredas skyndsamt. Motionärerna anför att det betänkandet som Utredningen om utlänningsärenden med säkerhetsaspekter lämnade under våren 2020 inte innehåller någon lösning på situationer där det finns verkställighetshinder.

Regeringen bör därför tillsätta en ny utredning med uppdrag att lämna förslag på hur problemet kan lösas och därefter återkomma till riksdagen.

Bakgrund

Utlänningslagen

De grundläggande bestämmelserna om utlänningars rätt att vistas i Sverige och om avvisning och utvisning av utlänningar som av olika skäl inte får vistas i Sverige finns i utlänningslagen (2005:716). Utlänningslagen innehåller även en rad andra regler om utlänningars inresa och vistelse här i landet. I utlänningslagen finns också bestämmelser om vissa kontroll- och tvångsåtgärder som får vidtas gentemot utlänningar, t.ex. omhändertagande av pass och resehandlingar, fotografering, tagande av fingeravtryck och omhändertagande av utlänningen för att verkställa ett avvisnings- eller utvisningsbeslut. Frågor om förvar och uppsikt av utlänningar regleras i 10 kap. utlänningslagen. Av 10 kap. 1 § andra stycket 3 utlänningslagen framgår att en utlänning som har fyllt 18 år får tas i förvar om det är fråga om att förbereda eller genomföra verkställigheten av ett beslut om avvisning eller utvisning, s.k. verkställighetsförvar. Ett sådant beslut om förvar får enligt tredje stycket samma bestämmelse meddelas endast om det annars finns en risk för att utlänningen bedriver brottslig verksamhet i Sverige, avviker, håller sig undan eller på annat sätt hindrar verkställigheten. Av 10 kap. 4 § andra stycket utlänningslagen följer att en utlänning inte får hållas i verkställighetsförvar med stöd av 10 kap. 1 § andra stycket 3 längre tid än två månader, om det inte finns synnerliga skäl för en längre tid. Även om det finns sådana synnerliga skäl får utlänningen inte hållas i förvar längre tid än tre månader eller, om det är sannolikt att verkställigheten kommer att ta längre tid på grund av bristande samarbete från utlänningen eller det tar tid att införskaffa nödvändiga handlingar, längre tid än tolv månader. Tidsgränserna om tre och tolv månader gäller dock inte om utlänningen av allmän domstol utvisats på grund av brott. Enligt 5 § lagen om särskild utlänningskontroll gäller 10 kap. 1, 2, 4–11 och 17 §§ utlänningslagen i tillämpliga delar vid handläggningen av ärenden enligt lagen om särskild utlänningskontroll.

Lagen om särskild utlänningskontroll

En utlänning får enligt 1 § lagen om särskild utlänningskontroll utvisas ur landet om det är särskilt påkallat av hänsyn till rikets säkerhet. Detsamma gäller om det med hänsyn till vad som är känt om utlänningens tidigare verksamhet och övriga omständigheter kan befaras att han eller hon kommer att begå eller medverka till terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott. Lagen kan tillämpas även vid befarad brottslig gärning i en främmande stat. Beslut om utvisning enligt lagen meddelas av Migrationsverket (2 § första stycket). Frågan om utvisning tas upp på ansökan av Säkerhetspolisen. Enligt

4 § ska ett beslut om utvisning förenas med förbud för utlänningen att utan tillstånd av regeringen återvända till Sverige. Förbudet utfärdas för en viss tid eller utan tidsbegränsning.

I 8 § första stycket föreskrivs att en utlänning får tas i förvar om det finns ett beslut om utvisning enligt lagen eller om det är sannolikt att ett sådant beslut kommer att utfärdas och det finns anledning anta att utlänningen annars kommer att hålla sig undan eller bedriva brottslig verksamhet i Sverige eller hans eller hennes identitet är oklar. Om utlänningen är under 18 år får han eller hon inte utan synnerliga skäl tas i förvar. Under de förutsättningar som anges i första stycket kan utlänningen i stället ställas under uppsikt, om detta är tillräckligt (8 § andra stycket).

Om ett utvisningsbeslut inte kan verkställas på grund av att det t.ex. finns risk för dödsstraff eller tortyr i det land som personen ska utvisas till, ska den beslutande myndigheten besluta att beslutet tills vidare inte får verkställas (inhibition) eller bevilja personen ett tidsbegränsat uppehållstillstånd (10 §). Myndigheten får i ett sådant fall besluta om skyldighet för personen att på vissa tider anmäla sig hos Polismyndigheten, s.k. anmälningsplikt (11 §). Har utlänningen beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd ska Migrationsverket ompröva utvisningsbeslutet när uppehållstillståndet löper ut (10 § tredje stycket). Enligt 11 a § kan Migrationsverket på ansökan av Säkerhetspolisen besluta om anmälningsplikt om ett beslut om avvisning eller utvisning enligt 8 eller 8 a kap. utlänningslagen inte kan verkställas och det finns sådana omständigheter i fråga om utlänningen som avses i 1 § 1 eller 2 lagen om särskild utlänningskontroll. Ett beslut om anmälningsplikt gäller i längst tre år (12 §). Under vissa förutsättningar får en domstol efter treårsfristens utgång besluta om fortsatt anmälningsplikt (14 §).

I lagen finns även särskilda bestämmelser om tvångsmedel, t.ex. husrannsakan och hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. I 19 § anges att utlänningen får underkastas husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning, om det är av betydelse för att utreda om utlänningen eller en organisation eller grupp som han eller hon tillhör eller verkar för planlägger eller förbereder terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott. Det är också tillåtet att ta fingeravtryck av utlänningen och fotografera honom eller henne. Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten beslutar om dessa åtgärder.

Till fängelse i högst ett år eller, när omständigheterna är mildrande, till böter döms den som hjälper en utlänning som är underkastad förbud att komma in i Sverige, den som hindrar eller försöker hindra verkställighet av ett beslut om utvisning enligt denna lag, eller en utlänning som bryter mot anmälningsplikt som har beslutats enligt lagen (23 §). Till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till böter döms enligt 24 § en utlänning som uppehåller sig i Sverige fastän han eller hon enligt ett verkställt beslut om utvisning enligt denna lag inte har haft rätt att återvända hit. Detta gäller dock inte om utlänningen har flytt hit för att undgå förföljelse som avses i 4 kap. 1 §

utlänningslagen. I ringa fall ska åtal för brott inte väckas annat än om det är påkallat från allmän synpunkt.

Ett effektivare regelverk för utläningar med säkerhetsaspekter (SOU 2020:16)

Regeringen beslutade den 23 augusti 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av lagen om särskild utlänningskontroll (dir. 2018:89, se även dir. 2018:114). Syftet med utredningen var att åstadkomma en ändamålsenlig, effektiv och överskådlig reglering som samtidigt är förenlig med ett väl fungerande skydd för grundläggande fri- och rättigheter.

Utredaren redovisade den 31 mars 2020 betänkandet *Ett effektivare regelverk för utläningar med säkerhetsaspekter* (SOU 2020:16). Utredningen föreslår en ny lag som gör det lättare att utvisa kvalificerade säkerhetshot och skärpta straff för utvisade som trotsar återreseförbud till Sverige eller bryter mot anmälningsskyldigheten. Lagen har utformats för att möta de särskilda utmaningar det innebär att handlägga utlänningsärenden som rör personer som utgör ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet. Den nya lagen är därför, enligt utredningen, betydligt mer självständig i förhållande till såväl utlänningslagen som EU-rätten. Dessutom föreslås att fler tvångsmedel ska få användas och att kraven för att få ett tillstånd till hemliga tvångsmedel ska sänkas från synnerliga till särskilda skäl.

När det särskilt gäller förutsättningarna för att få ta en utläning i förvar föreslår utredningen att bestämmelserna förtydligas. En utläning får tas i förvar antingen om det är sannolikt att han eller hon kommer att utvisas eller det redan finns ett utvisningsbeslut och förvar behövs för att förbereda eller genomföra verkställighet av beslutet. För en utläning som har fyllt 18 år krävs det, enligt utredningens förslag, att det finns anledning att anta att utläningen annars avviker, håller sig undan eller på annat sätt hindrar verkställigheten eller utövar brottslig verksamhet i Sverige eller att utlänningsens identitet är oklar. För att ta ett barn i förvar krävs det i stället att det finns en betydande risk för att barnet annars avviker, håller sig undan eller på annat sätt hindrar verkställigheten eller utövar brottslig verksamhet i Sverige. Tiden som en utläning får hållas i förvar ändras dels genom att det tydliggörs att förvar alltid ska pågå under så kort tid som möjligt, dels genom att tidsgränserna för verkställighetsförvar förlängs avsevärt och att möjligheterna till förlängning utvidgas. En utläning som har fyllt 18 år får enligt den nya lagen hållas i verkställighetsförvar i högst ett år. Under särskilda förhållanden får den tiden förlängas till maximalt tre år. Även tiden för när förvarsbeslut ska prövas på nytt förlängs, till fyra veckor vid sannolikhetsförvar och tre månader vid verkställighetsförvar. Det föreslås även att anmälningsskyldigheten ska bli mer ingripande. I ett sådant beslut ska t.ex. en utläning i fortsättningen också kunna förbjudas att lämna ett bestämt vistelseområde.

För att inskräpa straffbestämmelsernas betydelse föreslår utredningen att maximistraffet höjs till två års fängelse för den utläning som återvänder i strid

med ett återreseförbud och för den som hjälper en sådan utlänning att återvända. På motsvarande sätt höjs maximistraffet för den som inte följer ett beslut om anmälningsskyldighet. Den som bryter mot ett förbud att lämna ett visst område, som utfärdats i anslutning till en anmälningsskyldighet, kan också dömas till fängelse i högst två år. Böter ska inte längre ingå i straffskalan för den som hjälper en utvisad utlänning att komma tillbaka till Sverige eller hindrar eller försöker hindra verkställighet av ett utvisningsbeslut. Brotten är av den arten att påföljden normalt bör vara fängelse.

Den nya lagen bör enligt utredningen träda i kraft så snart som möjligt. Eftersom tillämpningsområdet för den nya lagen till viss del bygger på det förslaget till terroristbrottslag genomförs bör den nya lagen träda i kraft tidigast vid samma tidpunkt som terroristbrottslagen träder i kraft. Betänkandet har varit ute på remiss och remisstiden löpte ut den 1 juli 2020. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Av regeringens propositionsförteckning för våren 2021 framgår att regeringen avser att lämna propositioner i dessa två ärenden i juni 2021 för behandling i riksdagen efter sommaren.

Utvisning på grund av brott och verkställighetshinder

Regeringen tillsatte den 30 april 2020 en utredning som ska göra en bred översyn av lagstiftningen om utvisning på grund av brott (dir. 2020:44). Utredningen ska lämna förslag till en skärpt reglering som ger förutsättningar för att i fler fall än i dag utvisa utlänningar som begår brott. Utredaren ska även se över om det bör införas en möjlighet för åklagaren att återkomma med yrkande om en ny påföljd när utvisningen har beaktats i domen men utvisningsbeslutet inte har kunnat verkställas. Utredaren ska presentera sina förslag senast den 30 juni 2021.

Justitie- och migrationsminister har i september 2020 som svar på en skriftlig fråga om utvisningsbeslut med verkställighetshinder (fr. 2020/21:56) uppgett bl.a. följande. Utvisningsbeslut ska naturligtvis verkställas när så är möjligt, och sett över tid, från 2014 fram till 2019, så har ungefär 90 procent av besluten om personer dömda till utvisning på grund av brott verkställts. I frågor om utvisning på grund av brott måste Sveriges internationella åtaganden som följer av bl.a. Europakonventionen och Genèvekonventionen beaktas. En utlänning får t.ex. aldrig utvisas till ett land om det finns skälig anledning att anta att denne där skulle kunna löpa risk att straffas med döden eller utsättas för kroppsstraff, tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Regeringen är angelägen om en fungerande ordning och beslutade därför om att tillsätta en utredning som ska göra en bred översyn av lagstiftningen om utvisning på grund av brott. Härutöver har regeringen de senaste åren vidtagit en rad åtgärder för att i fler fall än i dag möjliggöra utvisningar av personer dömda till utvisning på grund av brott till länder dit det tidigare varit svårt, t.ex. Afghanistan och Marocko. Det arbetet har lett till

att fler kunnat utvisas. Regeringen kommer även framöver att arbeta intensivt med återvändandefrågorna, bl.a. genom en fortsatt dialog med hemländerna.

Tidigare riksdagsbehandling

I samband med att utskottet behandlade regeringens skrivelse 2017 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll (skr. 2017/18:57, bet. 2017/18:JuU11) föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att se över lagen om särskild utlänningskontroll i syfte att den på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt ska kunna tillämpas i fler fall än vad som sker i dag. I samma betänkande avstyrkte utskottet motionsförslag om att på olika sätt skärpa lagen om särskild utlänningskontroll. Riksdagen ställde sig bakom utskottets förslag (rskr. 2017/18:161).

Vid behandlingen av motsvarande skrivelse som gällde 2019 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll (skr. 2019/20:62, bet. 2019/20:JuU16) föreslog utskottet ett tillkännagivande om att regeringen borde tillsätta en ny utredning som skulle se över vilka ytterligare åtgärder som behövde vidtas för att samhället skulle kunna skydda sig mot personer som ansågs utgöra ett säkerhetshot. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2019/20:255).

Vid beredningen av 2020 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll (skr. 2020/21:69, bet. 2020/21:JuU19, rskr. 2020/21:220) föreslog utskottet ett tillkännagivande om att regeringen med anledning av motionsyrkanden om att regeringen inom tre månader bör tillsätta den utredning som enligt ett tidigare tillkännagivandes ska se över vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas för att samhället ska kunna skydda sig mot de personer som anses utgöra ett säkerhetshot.

Utskottet anförde bl.a. följande:

När det slutligen gäller tillsättandet av en ny utredning för att se över vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas på området står utskottet fast vid de bedömningar som gjordes när motsvarande skrivelse behandlades förra året. Utgångspunkten är således att utländska medborgare som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet ska lämna landet och, om det av olika skäl inte är möjligt behöver dessa personer hållas i förvar eller övervakas på ett betryggande sätt. Utskottet står vidare fast vid att kommittédirektiven till Utredningen om utlänningsärenden med säkerhetsaspekter var alltför snäva. Utskottets bedömningar för ett år sedan ledde till att riksdagen tillkännagav för regeringen att den skyndsamt skulle tillsätta en ny utredning som skulle se över vilka ytterligare åtgärder som behövde vidtas för att samhället skulle kunna skydda sig mot personer som ansågs utgöra säkerhetshot. Någon sådan utredning är dock ännu inte tillsatt. Eftersom det är angeläget att en sådan utredning kommer till stånd så snart som möjligt finns det enligt utskottet anledning för riksdagen att göra ett nytt tillkännagivande till regeringen om att en sådan utredning bör tillsättas inom tre månader, dvs. före sommaren.

Utskottet konstaterade också i det ovannämnda betänkandet (bet. 2020/21:JuU19) att den befintliga lagen om särskild utlänningskontroll inte är helt ändamålsenlig och att det därtill finns vissa praktiska svårigheter med dess

tillämpning. Utskottet ansåg därför att det är angeläget att den nya lagen om utlänningsärenden med säkerhetsaspekter träder i kraft så snart som möjligt. Den nya lagen bör enligt utskottet träda i kraft tidigast vid samma tidpunkt som terroristbrottslagen träder i kraft. Utskottet konstaterade att det av regeringens propositionsförteckning framgår att propositioner om dessa båda ärenden ska överlämnas till riksdagen efter sommaren. Enligt utskottet finns det därmed inte anledning att nu ta initiativ till ny och skärpt lagstiftning med utgångspunkt i utredningens förslag. När det gällde motioner om diplomatiska garantier anförde utskottet att man utgick från att regeringen arbetar aktivt med sådana frågor. Tillsammans med den nya lagen som bör leda till ett mer effektivt regelverk ansåg utskottet att det inte fanns skäl för att ta något initiativ i frågan. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena.

Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:220).

Regeringen anför i skrivelse 2020/21:75 (s. 96 f.) bl.a. följande angående åtgärder med anledning av riksdagens tillkännagivande om att tillsätta en ny utredning som ska se över vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas för att samhället ska kunna skydda sig mot personer som utgör ett säkerhetshot:

I betänkandet Ett effektivare regelverk för utlänningsärenden med säkerhetsaspekter (SOU 2020:16) föreslås ett flertal åtgärder som innebär att samhället ska kunna skydda sig mot personer som anses utgöra ett säkerhetshot, såsom att kraven för att utvisa personer enligt den nya lagen sänks. Utredaren har också bl.a. föreslagit utökade möjligheter att använda tvångsmedel för att få större kontroll över dessa personer och skärpta straff för överträdelser av beslutad anmälningsskyldighet. Förslagen motsvarar delvis tillkännagivandet. Betänkandet har remissbehandlats och arbete med att ta fram en lagrådsremiss pågår. Tillkännagivandet i övrigt bereds i Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

I arbetet med att bekämpa terrorism är det viktigt att lagstiftningen på området är utformad på ett ändamålsenligt och rättssäkert sätt. Som utskottet tidigare konstaterat, senast vid beredningen av 2020 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll (skr. 2020/21:69, bet. 2020/21:JuU19) är den befintliga lagen om särskild utlänningskontroll inte helt ändamålsenlig och det finns därtill vissa praktiska svårigheter med dess tillämpning. Det är därför angeläget att den nya lagen träder i kraft så snart som möjligt. Den nya lagen bör som utskottet tidigare framhållit träda i kraft tidigast vid samma tidpunkt som den nya terroristbrottslagen träder i kraft. Av regeringens propositionsförteckning framgår att propositioner om dessa båda ärenden ska överlämnas till riksdagen i juni. Enligt utskottet finns det därmed inte anledning att nu ta initiativ till ändringar i den befintliga lagen om särskild utlänningskontroll för att möjliggöra frihetsberövanden i linje med europeiska riktlinjer, skärpt lagstiftning när det gäller anmälningsplikten och skärpta straff eller en bredare tillämpning av lagen. Utskottet vill heller inte föregripa den beredning som pågår när det gäller förslag till ett nytt regelverk för utlännningar med säkerhetsaspekter. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2020/21:2957

(C) yrkandena 55 och 56, 2020/21:637 (SD) yrkande 8 och 2020/21:3272 (L) yrkande 55.

Ett problem med den nuvarande lagstiftningen som uppmärksammats är att personer som utgör säkerhetshot, och där utvisning inte är möjlig på grund av verkställighetshinder, tillåts röra sig fritt i samhället. Som framgår ovan lämnade Utredningen om utlänningsärenden med säkerhetsaspekter flera förslag på förbättringar av den nuvarande lagstiftningen. Utredningens förslag innehåller emellertid inte någon lösning på situationer där det finns verkställighetshinder. Som utskottet anförde tidigare i vår är utgångspunkten att utländska medborgare som utgör ett hot mot Sveriges säkerhet ska lämna landet och, om det av olika skäl inte är möjligt, behöver dessa personer hållas i förvar eller övervakas på ett betryggande sätt. Utskottet konstaterade då att kommittédirektiverna till den nyss nämnda utredningen var alltför snäva. Samtidigt föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen inom tre månader bör tillsätta den utredning som enligt ett tidigare tillkännagivande ska se över vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas för att samhället ska kunna skydda sig mot de personer som anses utgöra ett säkerhetshot. Utskottet anser att det nu finns skäl för riksdagen att rikta ytterligare ett tillkännagivande till regeringen om att det måste övervägas hur situationer där personer som utgör säkerhetshot och som inte kan utvisas ska hanteras och på vilket sätt samhället ska kunna skydda sig mot sådana personer inom ramen för de internationella konventioner som gäller. Det bör då även analyseras hur övriga europeiska länder som också är bundna av Europakonventionen arbetar med frågorna och vilka slutsatser som kan dras av deras arbete. Mot bakgrund av frågornas gränsöverskridande karaktär finns också skäl att se över hur samarbetet inom Europeiska unionen ska stärkas. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motion 2020/21:3304 (M) yrkande 11.

Utskottet vidhåller sin inställning när det gäller diplomatiska garantier och utgår på samma sätt som tidigare från att regeringen arbetar aktivt med sådana frågor. Tillsammans med den nya lagen som bör leda till ett effektivare regelverk anser utskottet att det saknas skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Utskottet avstryker därmed motion 2020/21:637 (SD) yrkande 7.

Personer som återvänder från IS-kontrollerade områden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om brottsutredning av återvändare och om omhändertagande av återvändare.

Jämför reservation 16 (L) och 17 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om brottsutredning av s.k. återvändare. Motionärerna anför att många som deltagit i terrorgruppers verksamhet nu har återvänt till Sverige och att det är viktigt att samtliga återvändare utreds för brott.

I kommittémotion 2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 18 begärs att alla som befunnit sig i terroristkontrollerade områden eller kan misstänkas ha något med terrorgrupper att göra ska omhändertas när de återvänder. Ett liknande yrkande finns även i motion 2020/21:2876 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5.

Bakgrund

Centret mot våldsbejakande extremism

Centret mot våldsbejakande extremism (CVE) vid Brå har, som framgår ovan, uppdraget att stärka och utveckla det kunskapsbaserade arbetet med förebyggande åtgärder nationellt, regionalt och lokalt samt att ge behovsanpassat stöd till aktörer som i sin verksamhet hanterar frågor om förebyggande av våldsbejakande extremism.

Budgetpropositionen för 2021

I 2021 års budgetproposition redovisas samhällets förebyggande arbete när det gäller att motverka och förebygga våldsbejakande extremism och terrorism. Här anges bl.a. följande (prop. 2020/21:1 utg.omr. 4 s. 32 f.):

Att motverka och förebygga våldsbejakande extremism och terrorism är ett ansvar för hela samhället. Samverkan mellan ansvariga aktörer är en förutsättning för att arbetet ska bli framgångsrikt. Center mot våldsbejakande extremism (CVE) har bidragit till att kunskap och rådgivning till kommuner och myndigheter har fått en långsiktig, fast och tydlig struktur. Det har också bidragit till att yrkesverksamma på lokal nivå får tillgång till behovsanpassat stöd. CVE har också visat att de med kort varsel kan kraftsamla i för Sverige angelägna frågor. Våren 2019 handlade det om att snabbt kunna förbereda kommuner på mottagande av IS-återvändare, inklusive kvinnor och barn. Den uppbyggnad av ett kunskapsbaserat förebyggande arbete som CVE har inlett måste fortsätta.

Kriminalvårdens utvecklade kunskaper om våldsbejakande extremism och integreringen av dessa i den ordinarie verksamheten är viktig. Det ger goda förutsättningar för en god kontinuitet i myndighetens arbete med att förebygga våldsbejakande extremism.

Digitala plattformar spelar en central roll i spridandet av våldsbejakande extremistisk propaganda, men också för radikalisering, rekrytering och planering av attentat. Det förebyggande arbetet behöver därför inkludera kontinuerliga kartläggningar och analyser om innehållet i den propaganda och i de budskap som sprids. FOI:s kartläggningar visar att hotfulla och skadliga budskap i dag är mycket lättillgängliga. Merparten av terrorattentaten i västvärlden under 2019 utfördes av ensamagerande gärningspersoner som radikaliserats på egen hand genom att de hade tagit del av våldsbejakande propaganda på internet och i sociala medier.

Av budgetpropositionen framgår vidare (s. 34 f.) att regeringen sedan 2014 har tagit initiativ till ett åtgärds paket mot våldsbejakande extremism för ca 170 miljoner kronor. Vidare framgår att uppdrag gavs till flera myndigheter att utveckla olika insatser. Socialstyrelsen har t.ex. tagit fram stöd för socialtjänstens insatser till barn och unga som riskerar att involveras i eller redan är involverade i våldsbejakande extremism. Myndigheten har även utvecklat ett kunskapsstöd till socialtjänsten för insatser till män och kvinnor som återvänt från Syrien och Irak och deras familjer (Ju2018/01244/KRIM).

Övriga upplysningar

Inrikesministern har i svar på skriftliga frågor om bistånd till återvändande IS-terrorister (fr. 2020/21:1018, fr. 2020/21:1141 och fr. 2020/21:1126) uppgett bl.a. följande.

Frågan om lagföring av de individer som har begått brott i Syrien och Irak är fortsatt en prioriterad fråga för regeringen. Lagföring bör i första hand ske i regionen. Om individer, både barn och vuxna, återvänder till Sverige från tidigare IS-kontrollerade områden finns en väl fungerande samverkan mellan flera myndigheter, socialtjänsten och andra aktörer. Såväl Polismyndigheten som Säkerhetspolisen kan komma att utreda brottslig verksamhet om det misstänks att sådan förekommer, t.ex. brott mot mänskligheten, folkmord, krigsbrott eller terroristbrottslighet. Ett sådant arbete pågår. CVE ansvarar för en upparbetad struktur för samverkan med berörda kommunala aktörer.

Inrikesministern har i svar på skriftlig fråga om återvändande IS-kvinnor (fr. 2020/21:499) uppgett bl.a. följande.

Som jag har meddelat i tidigare frågesvar (2019/20:1832) är ansvarsutkrävande och lagföring av individer som har begått brott i Syrien och Irak en prioriterad fråga för regeringen. Personer som har medverkat till allvarliga brott ska ställas till svars och dömas för sina handlingar. Lagföringen bör i första hand ske där brotten har begåtts eftersom det är där förövare, brottsoffer och vittnen finns.

Varje person som återvänder till Sverige från ett konfliktområde, och som Säkerhetspolisen har kännedom om, bedöms individuellt av myndigheten. Om det finns en misstanke om brott inleds en förundersökning av antingen Säkerhetspolisen eller Polismyndigheten, beroende på brottsrubricering. Båda myndigheterna har en väl utvecklad

utredningsförmåga i de nu aktuella ärendetyperna. Svensk domstol har också en vidsträckt behörighet att döma över såväl terrorismrelaterade brott som folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, även om brottet har begåtts utomlands. Detta oavsett var brotten har begåtts och vem som har begått dem. Eftersom flera av brotten inte heller preskriberas är det vidare möjligt att utreda och lagföra dem även sedan en lång tid förflutit.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen har tillkännaggett för regeringen det som utskottet anför om att ta fram nationella riktlinjer för att hantera s.k. återvändare och också återkomma med förslag som säkerställer att återvändare kan kallas till förhör (bet. 2019/20:JuU32, rskr 2019/20:178).

I skrivelse 2020/21:75 s. 92 f. redogör regeringen för vilka åtgärder som vidtagits med anledning av tillkännagivandet och uppger bl.a. följande:

I syfte att förbättra stödet till individer i riskzonen och till dem som redan är involverade i våldsbejakande extremism har Statens institutionsstyrelse utvecklat utbildningsmaterial och samtalsstöd för personalen som arbetar inom de särskilda ungdomshemmen och missbruksvården (Ju2018/02957). Socialstyrelsen har tagit fram stöd för socialtjänstens insatser till barn och unga som riskerar att involveras i eller redan är involverade i våldsbejakande extremism samt ett kunskapsstöd till socialtjänsten för insatser till män och kvinnor som återvänt från Syrien och Irak och deras familjer (Ju2018/01244). Kriminalvården har utvecklat vägledning, utbildning och stöd för sina personalgrupper i deras arbete med klienter samt ett särskilt stöd för anlåtande av trosföreträdare vid själavård. Myndigheten har också fått i uppdrag att långsiktigt förankra det förebyggande arbetet inom myndigheten (Ju2016/06988, Ju2017/08663).

I syfte att ytterligare förstärka olika myndigheters insatser inom detta område beslutade regeringen den 19 december 2019 att ge Kriminalvården, Polismyndigheten, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett gemensamt nationellt avhopparprogram som ska bidra till att förstärka samhällets stöd till individer som vill lämna kriminella och våldsbejakande extremistiska miljöer och grupperingar (Ju2019/02027) Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2021 (Ju2020/02903).

När det gäller mottagandet av framförallt barn, men även kvinnor (och män), som återvänder till Sverige från tidigare IS-kontrollerade områden i Syrien och Irak (eller efter att ha varit i kurdiskt förvar) finns på nationell nivå sedan över ett år tillbaka samverkan mellan flera myndigheter. I slutet av 2020 återvände ett mindre antal kvinnor med barn till Sverige och vid dessa tillfällen kunde det konstateras att samverkan mellan berörda myndigheter fungerade väl och enligt plan.

På nationell nivå ansvarar Center mot våldsbejakande extremism för en upparbetad struktur för samverkan med berörda kommunala aktörer. Kommuner som kan komma att involveras i mottagandet av kvinnor och barn är förberedda för detta. Orosanmälningar till socialtjänst rörande samtliga aktuella barn har gjorts. Om personer återvänder till Sverige efter vistelse i konfliktområden kan såväl Polismyndigheten som Säkerhetspolisen och Åklagarmyndigheten komma att utreda brottslig verksamhet om sådan misstänks föreligga som brott mot mänskligheten, folkmord, terrorism eller krigsbrott. Punkten är inte slutbehandlad.

Vid beredningen av Riksrevisionens rapport om återvändandeverksamheten (skr. 2019/20:191, bet. 2020/21:SfU6) har riksdagen har tillkännaggett för regeringen att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över ansvarsfördelningen för återvändandeverksamheten (bet. 2020/21: SfU6 s. 5 f.). Tillkännagivandet bereds i Regeringskansliet (skr. 2020/21:75 s. 106).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att en rad åtgärder vidtagits bl.a. med anledning av det tillkännagivande som riksdagen på förslag av utskottet riktat till regeringen om att ta fram riktlinjer för att hantera s.k. återvändare och också återkomma med förslag som säkerställer att återvändare kallas till förhör (bet. 2019/20:JuU32, rskr. 2019/20:178). Regeringen har i svar på skriftliga frågor anfört att frågan om lagföring av individer som har begått brott i Syrien och Irak är en fortsatt prioriterad fråga för regeringen. Utskottet ser med anledning av det arbete som pågår inte skäl för det tillkännagivande som efterfrågas i motionerna 2020/21:3277 (L) yrkande 8 om brottsutredning av återvändare och 2020/21:642 (SD) yrkande 18 och 2020/21:2876 (SD) yrkande 5 om att alla som befunnit sig i terroristkontrollerade områden eller som kan misstänkas ha något med terrorgrupper att göra ska omhändertas när de återvänder. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Skärpta straff för terroristbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om skärpta straff inom terroristområdet och tillkännager detta för regeringen.

Jämför reservation 18 (S, V, MP).

Motionen

Johan Forsell m.fl. begär i kommittémotion 2020/21:3304 yrkande 1 att straffskalorna för brott inom terroristområdet ska skärpas. Även i kommittémotion 2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 16 begärs att straffen för terroristbrott ska skärpas.

I kommittémotion 2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 4 begärs att minimistrafen för terroristbrott ska höjas.

Bakgrund

Terroristbrott och brott med anknytning till terrorism

Terroristbrottslagen, rekryteringslagen, finansieringslagen m.m.

Bestämmelser om terroristbrott och brott med anknytning till terrorism finns främst i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott (terroristbrottslagen), lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet (rekryteringslagen) och lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet (finansieringslagen).

Av 2 § terroristbrottslagen framgår följande:

För terroristbrott döms den som begår en gärning som anges i 3 §, om gärningen allvarligt kan skada en stat eller en mellanstatlig organisation och avsikten med gärningen är att

1. injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp,
2. otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd, eller
3. allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i en stat eller i en mellanstatlig organisation.

Straffet är fängelse på viss tid, lägst fyra år och högst arton år, eller på livstid.

Är brottet mindre grovt, är straffet fängelse, lägst två år och högst sex år.

Om ett högre lägsta straff för gärningen har föreskrivits i brottsbalken, gäller vad som sägs där i fråga om lägsta straff.

I 3 § terroristbrottslagen anges de gärningar som utgör terroristbrott under de förutsättningar som anges i 2 §. Bland dessa gärningar finns mord (3 kap. 1 § brottsbalken), dråp (3 kap. 2 § brottsbalken), grov misshandel och synnerligen grov misshandel (3 kap. 6 § brottsbalken), människorov (4 kap. 1 § brottsbalken) och olaga frihetsberövande (4 kap. 2 § brottsbalken).

I terroristbrottslagen finns bl.a. bestämmelser om straffansvar för terroristbrott och om försök, förberedelse och stämpling till sådan brottslighet.

I rekryteringslagen regleras straffansvaret för gärningar som har samband med terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet men där straffansvaret avser ett tidigare stadium. Det gäller offentlig uppmaning, rekrytering, utbildning och resa. För dessa brott krävs att det kan bevisas att det finns en avsikt eller vetskap om att terroristbrott eller annan särskilt allvarlig brottslighet ska begås. Det krävs dock inte att brottet är preciserat i fråga om tidpunkt eller närmare tillvägagångssätt. Uppsåtet behöver alltså inte avse en viss bestämd gärning, utan det är tillräckligt att det finns uppsåt till att det förr eller senare ska begås terroristbrott eller annan särskilt allvarlig brottslighet.

Därutöver är det enligt finansieringslagen straffbart att finansiera eller försöka finansiera olika slags terroristbrottslighet. Straffansvaret omfattar också att finansiera eller försöka finansiera en terrorist eller en

terroristorganisation (en person eller en sammanslutning av personer som begår särskilt allvarlig brottslighet eller gör sig skyldig till försök, förberedelse, stämpling eller medverkan till sådan brottslighet) oavsett syftet med finansieringen. I dessa fall behöver det alltså inte finnas en avsikt att terroristbrott eller annan särskilt allvarlig brottslighet ska begås. Den kriminaliseringen omfattar inte heller, annat än indirekt, brottsliga gärningar utan är i stället inriktad på personer och sammanslutningar som begår vissa brott. Det är för straffansvar tillräckligt att finansieringen har skett i syfte att egendomen ska användas eller med vetskap om att den är avsedd att användas av en person eller en sammanslutning av ett visst slag.

För samtliga brott i rekryteringslagen och finansieringslagen är straffskalan fängelse i högst två år. Med undantag för resa (5 b § rekryteringslagen) och finansiering av sådan resa (3 a § finansieringslagen) finns det för brott enligt dessa lagar också en särskild straffskala för grovt brott, nämligen fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Regeringen lämnade i mars 2018 proposition 2017/18:174 En mer heltäckande terrorismlagstiftning. Förslagen innebär att nästan alla straffbestämmelser i de tre särskilda lagarna (lagen [2002:444] om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, lagen [2003:148] om straff för terroristbrott och lagen [2010:299] om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet) utvidgades (bet. 2017/18:JuU35, rskr. 2017/18:390). De förslag som gäller nykriminalisering innebär bl.a. att terroristbrottet uppdaterades genom att bl.a. grovt dataintrång lades till bland de brott som under vissa förutsättningar kan vara terroristbrott. Mottagande av terroristutbildning har kriminaliserats genom den senast nämnda lagändringen, och straffansvaret omfattar även självstudier i exempelvis vapen- och sprängämnestekniker. Straffbestämmelsen om terrorismresor utvidgades så att även terrorismresor till det egna medborgarskapslandet blev straffbara. Kriminaliseringen av terrorfinansiering blev mer heltäckande. Förslagen syftar i huvudsak till att genomföra EU:s direktiv om bekämpande av terrorism och tilläggsprotokollet till Europarådets konvention om förebyggande av terrorism (2017/541). De nämnda lagändringarna trädde i kraft den 1 september 2018.

Sedan 2014 har straffen skärpts för grovt vapenbrott och grovt brott mot tillståndsplikten för explosiva varor (prop. 2017/18:26, bet. 2017/18:JuU8, rskr. 2017/18:65). Straffskärpningarna innebär att den som misstänks för dessa brott i princip alltid ska häktas och att hemliga tvångsmedel, t.ex. avlyssning, får användas mot den som misstänks. Vidare har missbruk av svenska pass försvårats (prop. 2015/16:81, bet. 2015/16:JuU25, rskr. 2015/16:158).

Som framgår ovan lämnade regeringen i oktober 2019 propositionen Ett särskilt straffansvar för samröre med en terroristorganisation till riksdagen (prop. 2019/20:36). Lagändringarna, som trädde i kraft den 1 mars 2020, innebär bl.a. ett särskilt straffansvar för den som har vissa former av samröre med en terroristorganisation om gärningen är ägnad att främja, stärka eller understödja en terroristorganisation (bet. 2019/20:JuU13, rskr. 2019/20:145).

De former av samröre som kriminaliseringen avser är att ta befattning med vapen, ammunition, brandfarliga eller explosiva varor eller transportmedel för en terroristorganisation, upplåta lokal eller mark till en terroristorganisation, eller lämna annat liknande stöd till en terroristorganisation. Vidare innebär lagändringen att även försök till det nya brottet kriminaliserades. Det blev också straffbart att offentlig uppmana och rekrytera till samröre med en terroristorganisation, att resa utomlands i avsikt att ha samröre med en terroristorganisation samt att finansiera samröre med en terroristorganisation. Även straffet för brottet olovlig värvning skärptes. Genom lagändringen infördes också en legal definition av en terroristorganisation i lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet.

Pågående utrednings- och beredningsarbete

En ny terroristbrottslag (SOU 2019:49)

Regeringen beslutade den 9 februari 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att genomföra en systematisk översyn av den straffrättsliga lagstiftningen för att bekämpa terrorism och föreslå en ny reglering som bör samlas i ett regelverk och kunna stå sig över tid (dir. 2017:14 och 2018:21). Den nuvarande regleringen på området har tillkommit vid skilda tillfällen och återfinns i flera lagar.

Terroristbrottsutredningen (Ju 2017:03) överlämnade i november 2019 betänkandet En ny terroristbrottslag (SOU 2019:49) till regeringen. Inom ramen för det övergripande uppdraget att genomföra en översyn skulle utredningen särskilt uppmärksamma frågor om bl.a. terroristbrottets tillämpningsområde, regleringen av särskilt allvarlig brottslighet, straffskalornas utformning, kvalifikationsgrunder vid grova brott, undantag från straffansvar, grundläggande förutsättningar för brottens tillämpning, domsrätt och följdändringar i andra författningar. Utredningen inkluderade förslagen i regeringens proposition 2019/20:36 Ett särskilt straffansvar för samröre med en terroristorganisation om kriminalisering av samröre med en terroristorganisation i övervägandena och i förslaget till ny lagstiftning.

Utredningen föreslår (s. 20) att den nuvarande lagen om straff för terroristbrott, finansieringslagen och rekryteringslagen ersätts av en ny lag som samlat reglerar straffansvaret för terroristbrott samt samröre med en terroristorganisation, finansiering av terrorism, offentlig uppmaning till terrorism, rekrytering till terrorism, utbildning för terrorism och resa i terrorismsyfte. Lagen förlås innehålla definitioner av vad som avses med särskilt allvarlig brottslighet och terroristorganisationer samt bestämmelser om försvårande omständigheter, förverkande och penningbeslag. Den nya lagen föreslås benämnas terroristbrottslagen.

Utredningen föreslår vidare att maximistraffen för brott av normalgraden och minimistraffen för grova brott höjs för samtliga brott som ingår i den föreslagna lagen förutom för terroristbrottet och resebrottet. En höjning av

maximistrafpen för brott av normalgraden kan ge ökade möjligheter för domstolarna att göra en mer nyanserad straffmätning i det enskilda fallet. Höjningen av minimistrafpen för de grova brotten återspeglar bättre dessa brottstypers allvar och innebär även en uppgradering för de grova brott som har ett straffvärde som överstiger straffminimum. Syftet är inte att höja nivån för vilka brott som ska betraktas som grova. Därutöver föreslås en generell straffskärpningsgrund som omfattar alla brott som begås med uppsåt att främja terroristbrott eller andra brott som omfattas av den föreslagna lagen.

För samtliga brott av normalgraden enligt rekryteringslagen och finansieringslagen föreskrivs i dag fängelse i högst två år. Med undantag för resa (5 b § rekryteringslagen) och finansiering av sådan resa eller av brotten offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning (3 a § finansieringslagen) finns det för brott enligt dessa lagar också en särskild straffskala för grovt brott, fängelse i lägst sex månader och högst sex år (s. 321).

Enligt Terroristbrottsutredningens förslag (s. 321) bör straffet för brotten finansiering av terrorism, offentlig uppmaning till terrorism, rekrytering till terrorism och utbildning för terrorism vara fängelse i högst tre år. Om brottet är grovt ska straffet vara fängelse i lägst ett och högst sex år. Vid bedömningen av om finansieringsbrottet är grovt ska det särskilt beaktas om finansieringen har avsett brottslighet som innefattar fara för flera människoliv eller för egendom av särskild betydelse, om den har varit ett led i en verksamhet som har bedrivits i större omfattning, om den har avsett betydande värde eller om den på annat sätt har varit av särskilt farlig art.

Utredningen föreslår således att maximistrafpen för brotten finansiering, offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning av normalgraden höjs från två till tre år (s. 322), och om brottet är grovt ska straffet vara fängelse i lägst ett och högst sex år. När det gäller brottet resa i terrorismsyfte får emellertid det nuvarande straffet fängelse i högst två år anses adekvat i förhållande till övriga brott i den föreslagna lagen och till vad straffbudet avser. Det finns enligt utredningen inte skäl att införa en grov variant av resebrottet med en strängare straffskala.

I fråga om resa konstaterar Terroristbrottsutredningen (s. 281) att den nuvarande straffnivån för resebrottet, fängelse i högst två år, bör behållas och att brottet inte bör få någon grov svårhetsgrad. Det kan då enligt utredningen framstå som inkonsekvent att finansiering av en sådan resa får en strängare straffskala. Att finansiera ett eller flera resebrott kan emellertid, särskilt om det sker organiserat eller systematiskt, enligt utredningen kräva en annan straffskala än max två års fängelse.

Utredningsbetänkandet har remissbehandlats. Av Regeringskansliets propositionsförteckning som lämnades i januari 2021 och som avser riksmötet 2020/21 framgår att propositionen En ny terroristbrottslag kommer att lämnas till riksdagen i juni.

Tidigare utskottsbehandling

I justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU16 Terrorism avstyrkte utskottet motionsyrkanden om skärpt straff för terroristbrott med hänvisning till pågående utrednings- och beredningsarbete. Även vid beredningen av motioner från allmänna motionstiden 2019-20 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om skärpta straffskalor för terroristbrott med hänvisning till det pågående beredningsarbetet (2019/20:JuU32).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att de nu gällande straffnivåerna för vissa brott inom terrorismområdet framstår som orimligt låga. Straffskalorna kan inte sägas spegla brottens allvar. Höjda straffnivåer skulle även öka förutsättningarna för att använda hemliga tvångsmedel och därmed förbättra förutsättningarna för att brotten ska kunna klaras upp. Utskottet anser att straffen bör skäpas väsentligt för t.ex. offentlig uppmaning till terroristbrott, rekrytering till terroristbrott, utbildning till terroristbrott, finansiering av terroristbrott och resor i terrorismsyfte. När det gäller dessa brott bör spannet för straffnivåerna omfatta från fängelse i sex månader till fängelse i fyra år i stället för, som i dag, från fängelse i 14 dagar till fängelse i två år.

Utskottet vill även se en höjning av straffnivåerna för grova brott. Är brotten grova bör det dömas till fängelse i lägst två år och högst tio år, i stället för fängelse i lägst sex månader och högst sex år som gäller i dag. Detta skulle också innebära ett närmande till straffnivåerna i motsvarande lagstiftning i andra jämförbara länder.

Som framgår ovan redovisade Terroristbrottsutredningen sitt slutbetänkande En ny terroristbrottslag (SOU 2019:49) i november 2019. Utredningen föreslår bl.a. att maximistrafen för brott av normalgraden och minimistrafen för grova brott höjs för samtliga brott som ingår i den föreslagna lagen, undantaget terroristbrottet och resebrottet. Utskottet anser att utredningens förslag är ett steg i rätt riktning. Emellertid innebär inte förslagen en tillräcklig skärpning av straffskalorna. Säkerhetspolisen anför i sitt remissvar över betänkandet att de föreslagna höjningarna av maximistrafen för brott av normalgraden inte kommer att leda till någon straffskärpning vid straffmätningen och att en skärpning av minimistrafen därför bör övervägas. Säkerhetspolisen konstaterar också att Sverige, även om utredningens förslag genomförs, i en europeisk jämförelse kommer ha förhållandevis låga straff för terroristbrottslighet. Det finns därmed en risk för att Sverige kan framstå som en fristad för terrorister.

Utskottet föreslår mot den ovan angivna bakgrunden att riksdagen i ett tillkännagivande uppmanar regeringen att skyndsamt tillsätta en ny utredning med uppdrag att föreslå ytterligare skärpningar av straffskalorna för terrorismbrottslighet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen tillkänna. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2020/21:642 (SD) yrkande 16, 2020/21:3277 (L) yrkande 4 och 2020/21:3304 (M) yrkande 1.

Offentlig uppmaning till och utbildning till terrorism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förbud mot propaganda för terrorism och ett förbud mot att anskaffa och inneha terroristbrottsinstruktioner.

Jämför reservation 19 (M, SD, KD) och 20 (M, KD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 12 begärs ett förbud mot propaganda för terrorism. Motionärerna anför att det bör utredas hur man på ett mer omfattande plan kan förhindra propaganda för terrorism eller terroristorganisationer t.ex. där gärningsmannen inte uppmanar direkt till sådan brottslighet men ändå propagerar för deltagande i organisationer som kan bedömas som terroristorganisationer.

Johan Forsell m.fl. (M) begär i kommittémotion 2020/21:3304 yrkande 8 ett tillkännagivande om att man ska överväga att införa ett straffansvar för den som publikt publicerar en bild eller ett budskap som ger stöd åt en terroristorganisation. Det kan handla om publiceringar i sociala medier som syftar till att sprida propaganda för att visa sitt stöd. I samma motion yrkande 9 begärs ett förbud mot att anskaffa och inneha terroristbrottsinstruktioner. Det kan t.ex. handla om filmer där det redogörs för hur en viss spränganordning sätts samman eller andra typer av instruktioner för hur terroristbrott kan genomföras.

Bakgrund

Gällande rätt

I 3 § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet (rekryteringslagen) finns en bestämmelse om offentlig uppmaning att begå terroristbrott som innebär att den som i ett meddelande till allmänheten uppmanar eller på annat sätt försöker förleda till särskilt allvarlig brottslighet eller till samröre med en terroristorganisation döms till fängelse i högst två år.

I 5 § samma lag anges att den som meddelar eller försöker meddela instruktioner om tillverkning eller användning av sådana sprängämnen, vapen eller skadliga eller farliga ämnen som är särskilt ägnade att användas för särskilt allvarlig brottslighet, eller om andra metoder eller tekniker som är särskilt ägnade för sådant ändamål, döms till fängelse i högst två år, om gärningen har begåtts med vetskap om att mottagaren har för avsikt att använda instruktionerna för att begå eller på annat sätt medverka till särskilt allvarlig brottslighet. Enligt 5 a § döms den till fängelse i högst två år som tar

del av sådana instruktioner som avses i 5 § i avsikt att använda dem för att begå eller på annat sätt medverka till särskilt allvarlig brottslighet.

I proposition 2017/18:174 En mer heltäckande terrorismlagstiftning konstaterade regeringen att det inte behövdes någon ny lagstiftning med anledning av terrorismdirektivets (2017/541) krav på kriminalisering av offentlig uppmaning till terroristbrott. När det särskilt gäller de indirekta former av offentlig uppmaning till terroristbrott som lyfts fram i direktivet framgår det av förarbetena att sådana kan vara straffbara enligt 3 § rekryteringslagen. Där anges att ett förhållande av brottslighet i vissa fall, på samma sätt som i fråga om uppviglingsbrottet i 16 kap. 5 § brottsbalken, torde kunna anses innebära att någon uppmanar eller på annat sätt försöker förleda till särskilt allvarlig brottslighet; dock bör det iaktas betydande försiktighet vid bedömning av om ett uttryck för gillande och sympati kan anses innefatta en uppmaning till efterföljd (prop. 2009/10:78 s. 59). Även om direktivets skälskrivningar framstår som mindre återhållsamma än de svenska förarbetsuttalandena kan det enligt propositionen konstateras att det i båda fallen ytterst är fråga om vilka indirekta uttryck som kan anses innebära att någon uppmanar eller på annat sätt försöker förleda till brott (med det svenska uppmaningsbrottets terminologi) eller förespråkar utförandet av brott (med direktivets uttryckssätt).

På det område som skyddas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen är 3 § rekryteringslagen inte tillämplig. En gärning som har begåtts genom något av de medier som omfattas av dessa grundlagar kan emellertid lagföras som uppvigling, som utgör ett tryckfrihetsbrott enligt 7 kap. 4 § 10 tryckfrihetsförordningen (7 kap. 5 § med de redaktionella ändringar som föreslås i prop. 2017/18:49) och ett yttrandefrihetsbrott enligt 5 kap. 1 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

Enligt riksdagens beslut med anledning av den tidigare nämnda proposition 2019/20:36 Ett särskilt straffansvar för samröre med en terroristorganisation (bet. 2019/20:JuU13, rskr. 2019/20:145) är det straffbart att offentligt uppmana och rekrytera till samröre med en terroristorganisation. Utskottet gjorde samma bedömning som regeringen, att det inte bör straffbeläggas att meddela eller ta emot utbildning som syftar till samröre med en terroristorganisation (s. 41).

Polismyndigheten har enligt uppgift i myndighetens regleringsbrev för 2021 utsetts till svensk kontaktpunkt för EU:s frivilliga krisprotokoll rörande gemensamma åtgärder mot viral spridning online av terrorism och våldsbejakande extremistiskt innehåll (EUCP). En redovisning av kontaktpunktens organisering och samverkan med andra berörda myndigheter ska lämnas till regeringen (Justitiedepartementet) senast den 30 juni 2021 (Ju2020/02353).

Åklagarmyndigheten ska enligt uppgift i myndighetens regleringsbrev för 2021 redovisa statistik över utrednings- och lagföringsverksamheten samt omfattningen av åtgärder för tillgångssäkring och förverkande av utbyte av brott och brottslig verksamhet när det gäller brott enligt lagen (2014:307) om

straff för penningtvåtsbrott och lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall.

Den nationella strategin mot terrorism

I regeringens skrivelse 2014/15:146 Förebygga, förhindra och försvåra – den svenska strategin mot terrorism (bet. 2015/16:JuU7) anförs att något som enligt regeringen kräver särskild uppmärksamhet är extremist- och terroristgruppers användning av internet och sociala medier för att sprida propaganda och annat material som glorifierar och uppmanar till våld, våldsbejakande ideologier och terrorism. Detta leder till att grupperna stärks och att fler personer radikaliserar och rekryteras. Den svenska grundlagen ger ett starkt skydd för yttrandefriheten. De demokratistärkande möjligheter som internet ger måste också värnas. Sverige måste vara rustat för att bemöta propaganda och antidemokratiska budskap även när de sprids på internet eller i sociala medier. Regeringen anser att det bästa sättet att bemöta propaganda för våldsbejakande extremism och terrorism är med kunskap. Statens medieråd har tidigare på uppdrag av regeringen tagit fram ett digitalt utbildningsmaterial för att öka barns och ungas medie- och informationskunnighet och därigenom stärka deras förmåga att ifrågasätta antidemokratiska och våldsbejakande budskap på internet och i sociala medier som uppmanar till hot och våld för en ideologisk sak (s. 10 f.).

Pågående utrednings- och beredningsarbete

Terroristbrottsutredningen föreslår i betänkandet En ny terroristbrottslag (SOU 2019:49 s. 23) att straffansvaret för offentlig uppmaning till terrorism ska omfatta även uppmaningar till brotten rekrytering till terrorism, utbildning för terrorism och resa i terrorismsyfte. En sådan utvidgning bidrar till att på ett mer heltäckande sätt fånga upp budskap och propaganda som har karaktären av ett allmänt stöd till terrorism, t.ex. uppmaningar att utbilda sig i olika vapen och sprängämnestekniker för att begå terroristbrott. För brottet offentlig uppmaning till terrorism gäller också en strängare straffskala än om enbart straffbestämmelsen om uppvigling i brottsbalken skulle vara tillämplig.

Straffansvaret för utbildning för terrorism ska omfatta den som till någon annan meddelar eller försöker meddela instruktioner om tillverkning eller användning av hjälpmedel, eller om metoder eller tekniker, som är särskilt ägnade att användas vid terroristbrott, särskilt allvarlig brottslighet eller brottet finansiering av terrorism, med avsikt att instruktionerna ska användas eller med vetskap om att de är avsedda att användas för att begå eller på annat sätt medverka till sådan brottslighet, eller tar del av sådana instruktioner med avsikt att använda dem för att begå eller på annat sätt medverka till sådan brottslighet (s. 291). Utbildningsbrottet bör enligt utredningen utvidgas till att omfatta även den som meddelar instruktioner till någon med avsikt att dessa ska användas för att begå eller på annat sätt medverka till bl.a. terroristbrott (s.

23). Enligt den nuvarande lagstiftningen krävs en vetskap hos den som utbildar om att den som tar emot utbildningen har en terrorismavsikt.

Straffansvaret för att utbilda för terrorism ska enligt förslaget således även omfatta den som meddelar instruktioner med viss avsikt men inte utvidgas till att träffa spridande av sådana instruktioner. Det ska fortfarande ställas krav på att det finns avsedda mottagare av instruktionerna (s. 295). Vidare bör enligt utredningen den nuvarande uppräkningslistan av vissa typer av kvalificerade hjälpmedel i utbildningsbrottet ersättas av en mer generell reglering. De senare årens händelseutveckling har visat att terroristattentat kan genomföras med exempelvis flygplan eller motorfordon. Till detta kommer att det ökade beroendet av elektronisk kommunikation och digitala informations- och styrsystem har öppnat nya vägar för andra former av välplanerade terroristangrepp mot centrala samhällsfunktioner och försörjningssystem. Vid sådana attacker kan kunskaper om framtagande och användning av t.ex. datavirus eller annan programvara vara centrala för brottets genomförande. Med förebild i förberedelsebrottet i brottsbalken bör straffansvaret för utbildning därför avse hjälpmedel som är särskilt ägnade att användas vid bl.a. terroristbrott. En sådan bestämmelse är bättre anpassad till hur terroristbrottsligheten kan se ut i dag samtidigt som den även kan täcka instruktioner om sådana hjälpmedel som kan aktualiseras i framtiden.

Enligt utredningens bedömning finns det inget behov av ett särskilt straffansvar för försök, förberedelse eller stämpling till brotten offentlig uppmaning till terrorism, rekrytering till terrorism, utbildning för terrorism eller resa i terrorismsyfte (s. 303).

Förslaget till EU-förordning om att förebygga spridning av terrorisminnehåll online (COM(2018) 640) handlar om åtgärder av både behöriga myndigheter i medlemsstaterna, unionsmyndigheter (dvs. Europol) och värdtjänstleverantörer. Med värdtjänstleverantörer avses en tjänst online som innebär att innehåll som tillhandahålls av en användare lagras och att innehållet görs tillgängligt för tredje part. Youtube och Facebook är exempel på värdtjänstleverantörer, men förslaget omfattar alla värdtjänstleverantörer oavsett storlek. Den föreslagna definitionen av terrorisminnehåll omfattar information som uppviglar till, uppmuntrar eller förespråkar utförande av eller bidrag till terroristbrott, ger instruktioner om utförande av sådana brott eller främjar deltagande i en terroristgrupps verksamhet. Definitionen bygger på EU:s terrorismdirektiv (2017/541), men är vidare än det som ska utgöra olika former av straffbar terrorismpropaganda enligt direktivet. Förslaget innebär bl.a. att behöriga myndigheter kan beordra tjänstleverantörer att avlägsna terrorisminnehåll från nätet inom en timme.

Den svenska ståndpunkten till förslaget är i huvudsak att regeringen välkomnar syftet med förslaget till förordning om att förhindra spridningen av terrorisminnehåll online. Rådet antog den 6 december 2018 en allmän inriktning (15336/18) om förordningen. Europaparlamentet beslutade om sina ändringsförslag den 8 april 2019 (A8-0193/2019). Under oktober 2019 inleddes under finskt ordförandeskap trepartsförhandlingar mellan rådet och

parlamentet. Det sista trepartsmötet hölls den 10 december 2020. Den 16 december 2020 träffades en politisk överenskommelse i ständiga representanternas kommitté. Den 17 mars 2021 lämnades meddelandet från kommissionen till Europaparlamentet om rådets ståndpunkt inför antagandet av förordning om förhindrade av spridning av terrorisminnehåll online (COM(2021) 123 final).

Tidigare utskottsbehandling

I betänkandet En mer heltäckande terrorismlagstiftning (bet. 2017/18:JuU35) konstaterade utskottet att regeringen lämnat förslag som innebär att nästan alla straffbestämmelser i terroristbrottslagen, rekryteringslagen och finansieringslagen skulle utvidgas, bl.a. straffansvaret för rekrytering, utbildning och finansiering (rskr. 2017/18:390). I samma betänkande avstyrktes även motionsyrkanden om att förbjuda propaganda för terrorism. Utskottet åberopade att de gällande bestämmelserna är väl avvägda och att det bästa sättet att bemöta propaganda för våldsbejakande extremism och terrorism är med kunskap.

Utskottet anförde i betänkandet Terrorism (bet. 2018/19:JuU16) att de nuvarande bestämmelserna om propaganda för terrorism är väl avvägda och att det bästa sättet att bemöta propaganda för terrorism är med kunskap. Utskottet vidhöll sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte motionsyrkandena.

Vid beredningen av motioner från den allmänna motionstiden 2019/20 avstyrkte utskottet i betänkandet Terrorism (bet. 2019/20:JuU32) motionsyrkanden om förbud mot propaganda för terrorism, att införa ett straffansvar för den som publikt publicerar en bild eller ett budskap som ger stöd åt en terroristorganisation och ett yrkande om ett förbud mot att skaffa och inneha terroristbrottsinstruktioner. Utskottet hänvisade till den pågående beredningen av Terroristbrottsutredningens förslag. Utskottet konstaterade att terroristbrottsutredningen lämnat förslag när det gäller straffansvaret för offentlig uppmaning till terrorism som innebär att det bör omfatta även uppmaningar till bl.a. brottet utbildning för terrorism.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet tidigare framhållit vid beredningen av liknande motionsyrkanden har Terroristbrottsutredningen lämnat förslag när det gäller straffansvaret för offentlig uppmaning till terrorism som innebär att det bör omfatta även uppmaningar till bl.a. brottet utbildning för terrorism. Utredningen hänvisar till att en sådan utvidgning bidrar till att fånga upp budskap som är av karaktär av ett allmänt stöd till terrorism (s. 23). Straffansvaret för utbildning ska enligt förslaget omfatta även den som till någon annan meddelar eller försöker meddela instruktioner m.m. med avsikt att de ska användas till bl.a. terroristbrott men inte utvidgas till att träffa spridande av sådana instruktioner. Som framgår ovan ska propositionen En ny

terroristbrottslag enligt Regeringskansliets propositionsförteckning för våren 2021 lämnas till riksdagen i juni. Utskottet anser inte att den beredning som pågår bör föregripas.

Utskottet avstyrker motionen 2020/21:642 (SD) yrkande 12, 2020/21:3304 (M) yrkandena 8 och 9.

Utländsk finansiering av terrorism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att förbjuda utländsk finansiering av extremism.

Jämför reservation 21 (M, KD).

Motionen

Andreas Carlson m.fl. (KD) begär i kommittémotion 2020/21:3498 yrkande 7 att ett förbud ska införas mot utländsk finansiering av extremism. Det finns enligt motionärerna stater, stiftelser, organisationer och andra som har ett intresse av att destabilisera Sverige och underminera den svenska demokratin.

Bakgrund

Gällande rätt

Enligt 3 § lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall (finansieringslagen) döms den till fängelse i högst två år som samlar in, tillhandahåller eller tar emot pengar eller annan egendom i syfte att egendomen ska användas eller med vetskap om att den är avsedd att användas för att begå eller annars medverka till särskilt allvarlig brottslighet eller försök, förberedelse eller stämpling till sådan brottslighet, av en person eller en sammanslutning av personer som begår särskilt allvarlig brottslighet eller gör sig skyldig till försök, förberedelse, stämpling eller medverkan till sådan brottslighet, eller för samröre med en terroristorganisation enligt 2 b § lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet.

Om brottet är grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om brottet har utgjort ett led i en verksamhet som bedrivits i större omfattning eller om det annars har varit av särskilt farlig art. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Av 13 § förordningen (2009:92) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism följer att det inom Polismyndigheten ska finnas en samordningsfunktion för åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Det svenska systemet mot penningtvätt och finansiering av terrorism utgår väsentligt från internationella åtaganden. I proposition 2016/17:173 Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism föreslogs en ny lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism som efter riksdagens beslut trädde i kraft den 1 augusti 2017 (bet. 2016/17:FiU32, rskr. 2016/17:341). Bestämmelserna i den nya lagen riktar i huvudsak skyldigheter mot fysiska och juridiska personer som utövar finansiell och viss annan verksamhet att förebygga, upptäcka och förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism i sin verksamhet (jfr EU-direktiv 2015/849).

Riksdagens beslut med anledning av proposition 2018/19:150 Skärpta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (bet. 2019/20:FiU15, rskr. 2019/20:38) medför ändringar i ett flertal lagar på finansmarknadsområdet och innebär åtgärder som leder till att 2018 års ändringsdirektiv till det fjärde penningtvättsdirektivet – det s.k. femte penningtvättsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/843 av den 30 maj 2018 om ändring i direktiv (EU) 2015/849 om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, och om ändring av direktiven 2009/138/EG och 2013/36/EU) – genomförs i svensk rätt. Direktivet syftar till att förbättra det nuvarande ramverket i kampen mot penningtvätt och finansiering av terrorism, särskilt med tanke på den ökade användningen av nya tekniska tjänster och risker kopplade till virtuella valutor. Riksdagens beslut med anledning av regeringens förslag i proposition 2018/19:125 Tillsyn över och ingripanden mot advokater och advokatbolag vid tillämpning av penningtvättslagen innebär att Länsstyrelsen i Stockholms län har fått möjlighet att ingripa mot advokater, advokatbolag och personer i ett advokatbolags ledning som överträder penningtvättslagen (bet. 2019/20:JuU2, rskr. 2019/20:1). De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 november 2019.

Det ska enligt riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition 2019/20:36 Ett särskilt straffansvar för samröre med en terroristorganisation vara straffbart att finansiera samröre med en terroristorganisation (bet. 2019/20:JuU13, rskr. 2019/20:145). Regeringen uttalar i propositionen att det bör vara straffbart att finansiera offentlig uppmaning och rekrytering till samröre samt att finansiera en resa i syfte att ha samröre med en terroristorganisation (s. 41). Någon lagändring behöver inte göras för att detta ska gälla, utan det följer av att det är straffbart att finansiera brotten offentlig uppmaning, rekrytering och resa, som enligt regeringens lagförslag utvidgas så att de omfattar gärningar som syftar till samröre med en terroristorganisation (s. 47).

I propositionen Ingripanden mot utländska kreditinstitut och vissa andra penningtväftsfrågor (prop. 2019/20:14) föreslog regeringen bl.a. att om ett utländskt kreditinstitut som hör hemma inom EES och som driver verksamhet från en filial i Sverige inte driver sin verksamhet i enlighet med bestämmelserna i penningtvättslagen ska Finansinspektionen få förelägga

institutet att göra rättelse. Om institutet inte följer föreläggandet, ska Finansinspektionen underrätta den behöriga myndigheten i hemlandet. Om rättelse därefter inte sker ska Finansinspektionen få förbjuda institutet att påbörja fler transaktioner i Sverige. Innan förbud meddelas ska Finansinspektionen underrätta den behöriga myndigheten i hemlandet. Motsvarande ska gälla i fråga om utländska kreditförmedlare från ett land inom EES. Regeringen betonade i propositionen att det är viktigt att Finansinspektionen har tillräckliga verktyg att ingripa mot svenska och utländska kreditinstitut som inte fullgör sina skyldigheter enligt penningtvättslagen. Det är därför, enligt regeringen, viktigt att Finansinspektionen kan ingripa även mot gränsöverskridande verksamhet som drivs i Sverige. Lagändringarna trädde i kraft i januari 2020 (bet. 2019/20:FiU28, rskr. 2019/20:76).

I proposition 2019/20:55 Återkoppling vid rapportering om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism och vissa andra frågor föreslog regeringen vissa förtydliganden i lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen). Av propositionen framgår bl.a. följande. Verksamhetsutövare ska enligt penningtvättslagen övervaka affärsförbindelser och enstaka transaktioner med sina kunder i syfte att kunna rapportera misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism till finanspolisen. Medlemsstaterna ska enligt penningtvättsdirektivet se till att det i de fall det är möjligt lämnas lämplig återkoppling till verksamhetsutövarna avseende effektiviteten och uppföljningen av rapporter om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism (artikel 46.3). En av finanspolisens främsta uppgifter är att ta emot, bearbeta och analysera rapporter om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism från verksamhetsutövare. Regeringen föreslog i propositionen bl.a. att finanspolisen i de fall det är möjligt ska ge lämplig återkoppling till verksamhetsutövare om effektiviteten och uppföljningen av rapporter om misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism. Banker och liknande verksamheter ska få tydligare återkoppling från finanspolisen när de har rapporterat in misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism. Med de nya reglerna ska bankerna när det är möjligt få lämplig återkoppling om hur effektiva deras åtgärder mot, och inrapportering av, misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism har varit. Lagändringarna trädde i kraft i april 2020 (bet. 2019/20:FiU32, rskr. 2019/20:156).

Övriga upplysningar

Av regeringens webbplats (under rubriken Åtgärder mot terrorism) framgår bl.a. följande. Straffansvaret för terrorismfinansiering omfattar nu finansiering av alla brott i den straffrättsliga terrorismlagstiftningen. Det har också blivit straffbart att finansiera en terrorist eller en terroristorganisation (en sammanslutning av personer som begår särskilt allvarlig brottslighet, t.ex. terroristbrott). Regeringen har genomfört omfattande åtgärder för att försvåra

möjligheterna till att finansiera terrorism. Åtgärderna innefattar bl.a. en ny lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism och en ny lag om registrering av verkliga huvudmän. En förnyad samordningsfunktion för åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism inrättades vid Polismyndigheten i januari 2018.

Inrikesministern har i svar på fråga (fr. 2020/21:1403) om hur han ämnar verka för att utländsk finansiering av extrema religiösa samfund ska stoppas uppgett följande:

Regeringen arbetar aktivt mot radikaliserings. En självklar del av det arbetet är att motverka att radikaliserande miljöer får pengar, oavsett varifrån pengarna kommer. Frågan är dock komplex eftersom finansiering av trossamfund, rätt utformat, också kan motverka radikaliserings genom att erbjuda möjligheter för trosutövning.

Det har tidigare inte funnits någon enhetlig linje på EU-nivå i frågan, men det är något som nu börjar ta form. Den 5 oktober 2020, i anslutning till terrordåden i Österrike, gjorde Sverige ett gemensamt uttalande tillsammans med Österrike, Danmark, Finland och Nederländerna. I uttalandet nämns behovet av åtgärder på EU-nivå för att begränsa icke-transparent utländsk finansiering av civila och religiösa organisationer i medlemsstaterna. Detta är också något som betonas i EU-inrikesministrarnas gemensamma uttalande om terrorism den 13 november samma år.

I december 2020 lade EU-kommissionen fram sin breda agenda rörande terrorismbekämpning och kommer under 2021 att på nytt bedöma hoten och sårbarheterna med anknytning till utländsk finansiering av terrorism samt insamling och överföring av medel genom icke vinstdrivande organisationer. Regeringen stödjer detta arbete och arbetet med att ta fram en gemensam EU-modell för att förhindra riskerna för att finansiering från tredje länder används för radikaliserande ändamål.

Regeringen arbetar med att bekämpa och förhindra våldsbejakande extremism på bred front. Ett exempel på det är inrättandet av Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet, som erbjuder många aktörer stöd och vägledning i deras arbete med dessa frågor.

För det fall vissa finansiella flöden skulle betraktas som finansiering av terrorism blir särskilda regelverk tillämpliga. Regeringen har inom detta område vidtagit ett stort antal åtgärder under senare tid. Exempelvis pågår en utredning om stärkta åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

Arbetet med att bekämpa alla aspekter av våldsbejakande extremism är högt prioriterat för regeringen och jag kommer naturligtvis att fortsätta mitt engagemang i frågan.

Justitie- och migrationsministern har i svar på fråga (fr. 2020/21:2192) mot antidemokratiska donationer, fråga (fr. 2020/21:2233) om donationer till moskéer och fråga (fr. 2020/21:2333) om Utländsk finansiering av islamistiska organisationer i Sverige uppgett följande.

Inledningsvis får jag säga att det i dag lever tusentals människor med muslimsk bakgrund i Sverige. Det finns en stor variation av muslimska traditioner, inriktningar och organisationer representerade här. Sverige har sedan länge grundlagsskyddade opinionsfriheter som bland annat innefattar yttrandefrihet och religionsfrihet. Jag vill understryka att den

våldsbejakande islamistiska extremismen utgör en minoritet i detta sammanhang.

Med det sagt ser regeringen allvarligt på all verksamhet som kan understödja eller på annat sätt uppmuntra till allvarlig brottslighet. Det gäller oavsett om den sker med religiösa förtecken eller inte.

Därför ser jag också positivt på det förslag till grundlagsändring som i bred enighet har lämnats av 2020 års grundlagskommitté och som ger utrymme för att i lag begränsa föreningsfriheten när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt eller understödjer terrorism. Regeringen har länge velat kriminalisera deltagande i en terroristorganisation, vilket dock har hindrats av den nuvarande grundlagsregleringen. När en grundlagsändring nu ser ut att komma till stånd avser regeringen att se över hur ett särskilt straffansvar för deltagande i en terroristorganisation kan utformas. Målsättningen är att ha en sådan lagstiftning på plats så snart som möjligt efter att en grundlagsändring genomförs.

För regeringen är det prioriterat att säkerställa att de statliga stöd som fördelas till olika organisationer går till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar. 2018 tillsatte regeringen även en utredning för att se över demokrativillkoren och hur de tillämpas. Det betänkande som överlämnades till regeringen innehåller förslag till ett förtydligt och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen till civilsamhällets organisationer.

Sedan det under beredningen konstaterats ett behov av kompletterande analyser har ytterligare en utredning tillsatts. Regeringen avser att återkomma under mandatperioden med förslag om ett nytt förtydligt, rättssäkert och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen. Demokrativillkor finns i majoriteten av de förordningar som styr bidragsgivningen till det civila samhället. Samtidigt utvecklar vi kontrollen och uppföljningen. Det finns fall de senaste åren där myndigheter upptäckt missförhållanden och kunnat återkalla bidrag med stöd i befintliga villkor.

Det finns skäl att aktivt följa frågan om försök till utländsk påverkan på religiösa miljöer i Sverige. Forskare vid Försvarshögskolan har med finansiering från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap skrivit rapporten Mellan salafism och salafistisk jihadism - påverkan mot och utmaningar för det svenska samhället. I rapporten konstateras bland annat att det är tydligt att utländsk finansiering av moskéer, skolor, samt religiösa föreningar och stiftelser behöver granskas och studeras närmare och att finansiering i salafistiska och salafist-jihadistiska miljöer inom Sverige är ett understuderat fenomen.

Regeringen bevakar redovisningar av ytterligare forskningsprojekt om informationspåverkan i relation till den salafistiska miljön som kommer att slutföras under året.

Regeringen överväger ytterligare initiativ för att förebygga risken för otillbörlig påverkan på exempelvis trossamfund. Regeringen ska därför inom kort träffa forskare och berörda myndigheter för att inhämta synpunkter och diskutera möjliga åtgärder.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat motionsyrkanden om förbud mot utländsk finansiering av terrorism, senast i betänkandet Terrorism (bet. 2019/20:JuU32, rskr. 2019/20:178). Motionsyrkandena har avstyrkts med hänvisning till att utskottet ansåg att Sveriges åtgärder mot finansiering av

terrorism, liksom mot penningtvätt, kontinuerligt har förbättrats samt att det pågick ett omfattande arbete med dessa frågor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning. Som framgår av den redovisning som lämnats ovan pågår alltjämt ett omfattande arbete när det gäller arbete mot finansiering av terrorism och penningtvätt. Utskottet anser att det är viktigt att lagstiftningen fortlöpande ses över och utvecklas. Utskottet ser inte skäl att bifalla motion 2020/21:3498 yrkande 7. Motionsyrkandet avstyrks.

Överenskommelsen om åtgärder mot terrorism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ett tillkännagivande om att regeringen ska genomföra samtliga åtgärder i sexpartiöverenskommelsen om terrorism.

Jämför reservation 22 (C, L).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska genomföra samtliga åtgärder i sexpartiöverenskommelsen om terrorism från 2017.

Bakgrund

I augusti 2015 antog regeringen en skrivelse med en ny nationell strategi mot terrorism. Regeringen har genomfört eller arbetar med genomförandet av de 56 specifika inriktningarna i strategin. Regeringen har dessutom träffat två blocköverskridande överenskommelser om arbetet mot terrorism, den första i december 2015 och den senare i juni 2017. Av regeringens webbplats (Åtgärder mot terrorism sedan slutet av 2014) framgår att regeringen har genomfört eller påbörjat arbetet med att genomföra alla den 29 punkter som slagits fast i de blocköverskridande överenskommelserna. Av regeringens webbplats framgår hur detta arbete fortskrider. De åtgärder som omfattas av den ovan nämnda överenskommelsen från 2017 och som ännu inte är genomförda är följande.

Skärpt kontroll av personer som bedöms utgöra ett säkerhetsshot

Regeringen tillsatte i augusti 2018 en utredning med uppdrag att se över lagen om särskild utlänningskontroll och utreda hur kontrollen av personer som bedöms utgöra säkerhetsshot på ett rättssäkert sätt kan förstärkas. Utredningen

redovisades i mars 2020. En lagrådsremiss bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Inga offentliga bidrag till extremistiska organisationer

Regeringen har tillsatt flera utredningar i syfte att se över reglerna för statlig bidragsgivning och tydliggöra förutsättningarna. Ett exempel är utredningen Demokrativillkoren i statlig bidragsgivning som redovisades i juni 2019, bl.a. med fokus på frågan om ett förtydligt, rättssäkerhet och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen. Betänkandet har skickats ut på remiss. Regeringen har även tillsatt en utredning om personuppgiftsbehandling i ärenden om stöd till det civila samhället (dir. 2020:113). Genom ett tilläggsdirektiv har den särskilda utredaren även uppdraget att analysera och ta ställning till om en stödfunktion bör inrättas som ska kunna bistå myndigheter i att göra fördjupade granskningar av en bidragssökande organisation eller annan offentligt finansierad verksamhet.

Effektiva straff för terrorismbrottslighet

En särskild utredare har bl.a. föreslagit skärpta straff för terrorismrelaterad brottslighet. Betänkandet En ny terroristbrottslag (SOU 2019:49) bereds inom Regeringskansliet och en proposition är planerad att lämnas till riksdagen i juni 2021.

Utvidgad kriminalisering av samröre med terroristorganisation

Samröre med terroristorganisation är kriminaliserat sedan mars 2020 (prop. 2019/20:36, bet. 2019/20:JuU13, rskr. 2019/20:145). 2020 års grundlagskommitté har haft i uppdrag att bedöma om det bör införas utökade möjligheter att begränsa den grundlagsskyddade föreningsfriheten i förhållande till sammanslutningar som ägnar sig åt terrorism, i syfte att möjliggöra en kriminalisering av varje form av deltagande i sådana sammanslutningar. Uppdraget redovisades i den delen i mars 2021 i betänkandet Föreningsfrihet och terroristorganisationer (SOU 2021:15). Kommittén föreslår att det införs en ny regel som ger möjlighet till inskränkning av föreningsfriheten när det gäller sammanslutningar som ägnar sig åt eller understödjer terrorism. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Som framgår av redovisningen ovan pågår ett arbete med att vidta de åtgärder som parterna kom överens om i sexpartiöverenskommelsen om arbetet mot terrorism från 2017. Utskottet ser inte skäl för att ställa sig bakom det tillkännagivande som begärs i motionen 2020/21:3277 (L) yrkande 1. Motionsyrkandet avstyrks.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår 35 yrkanden med förslag som har behandlats och avslagits tidigare under valperioden.

Jämför särskilt yttrande 1 (M), 2 (SD), 3 (C), 4 (KD) och 5 (L).

Utskottets ställningstagande

I betänkandet behandlas motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som har behandlats tidigare under valperioden, se bilaga 2. Motionsyrkandena har behandlats i betänkandena 2018/19:JuU16, 2019/20:JuU16, 2019/20:JuU32 och 2018/19:FöU6. Riksdagen avslög motionsyrkandena i enlighet med utskottets förslag. Utskottet avstyrker de nu aktuella motionsyrkandena med hänvisning till detta.

Reservationer

1. Samverkan mellan myndigheter, punkt 1 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3030 av Kristina Axén Olin (M) yrkande 1 och

2020/21:3217 av Niklas Wykman m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Samverkan mellan myndigheter är viktig i arbetet med att bekämpa terrorism. Som framgår ovan pågår ett arbete för att främja och förbättra samverkan, bl.a. i Samverkansrådet mot terrorism. I denna samverkan ingår femton myndigheter och syftet med arbetet är att stärka Sveriges förmåga att motverka och hantera terrorism. Även inom ramen för den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet, där bl.a. Kronofogdemyndigheten ingår, ska möjligheterna att stödja samhällets samlade åtgärder att motverka våldsbejakande extremism och bekämpa terrorism särskilt beaktas. Sedan 2018 pågår också ett arbete inom CVE som bl.a. har till syfte att verka för en högre grad av samordning och effektivitet i det förebyggande arbetet. Vi ser mot denna bakgrund inte skäl att ställa oss bakom det tillkännagivande som motionärerna efterfrågar.

2. Förebyggande arbete på lokal nivå, punkt 3 (M, KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M), Johan Pehrson (L) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 9.

Ställningstagande

De underrättelser som polisen får av Säkerhetspolisen behöver komma vidare till lokal nivå. Den information och de lägesbilder som är lämpliga att lämna vidare till den lokala polisen, skolan och socialtjänsten når i dag inte fram. Det innebär problem eftersom detta är samhällsfunktioner som oftast är först med att upptäcka en lokal problematik.

För att det förebyggande arbetet på kommunal nivå ska vara effektivt och framgångsrikt krävs att alla aktörer på lokal nivå samverkar och bidrar till framtagandet av en lokal problembild. Det innebär bl.a. att kommunerna, som har en särskilt viktig roll i det förebyggande arbetet, behöver skaffa sig en egen lägesbild och identifiera de åtgärder som behöver vidtas mot bakgrund av denna. Det informationsutbyte som blir möjligt genom den lagstiftning om utbyte av information mellan Polismyndigheten och socialtjänsten som infördes den 1 augusti 2020 behöver följas upp genom en översyn av arbets sätt så att t.ex. kommunens lokala samordnare blir delaktiga i samarbetet med Säkerhetspolisen och polisen på ett effektivt sätt. Detta gäller både när det handlar om personer som är på väg att ansluta sig till terrorgrupper och personer som återvänder från områden i omvärlden som är kontrollerade av terrornätverk.

3. Säkerhetspolisens tillgång till Migrationsverkets asylsystem, punkt 4 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Bo Broman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 19.

Ställningstagande

Säkerhetspolisen har önskat direkttillgång till Migrationsverkets asylsystem. Anledningen till önskemålet är att Säkerhetspolisen i godtagbar tid ska hinna utreda den kraftigt ökade mängden fall av säkerhetshot. Säkerhetspolisen ansökte redan i december 2015 om en sådan direkttillgång, varefter Datainspektionen yttrade sig och anförde tveksamheter. Riksdagen har i ett tillkännagivande (bet. 2019/20:JuU32, rskr. 2020/21:178) anförts att en översyn av sekretesslagstiftningen ska ske i syfte att säkerställa att Säkerhetspolisen får sådan tillgång samt att övergripande öka möjligheterna till informationsutbyte mellan myndigheter i syfte att förhindra och förebygga brott. De utökade möjligheter som infördes den 1 juli 2020 är bra men inte

tillräckliga. Det är därför angeläget att en sådan utredning snarast genomförs och förslag som motsvarar vad riksdagen har tillkännagivit genomförs.

4. Utvidgad kriminalisering av samröre med en terroristorganisationer, punkt 7 (M, SD, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Bo Broman (SD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 14 och

2020/21:3498 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att den nuvarande definitionen av samröre med terroristorganisation är alldeles för snäv. Den åsikten delas av Säkerhetspolisen, som i sitt remissvar till den nuvarande bestämmelsen i förslaget framhöll att det är viktigt att samröret får en vidare definition. Exempelvis kan noteras att de som försörjer terrorister eller terroristorganisationer med mat och underhåll av materiel inte omfattas av brottet samröre med en terroristorganisation. Vidare bör bestämmelsen omfatta att förse en terroristorganisation med information som är menad att understödja organisationens verksamhet i den mån informationen delas på ett sådant vis som är ägnat att främja, stärka eller understödja terroristorganisationer. Även sådana handlingar möjliggör terroristorganisationers fortlevnad och bör anses klandervärda nog för att omfattas av straffansvar.

Med den nuvarande definitionen av samröre blir det också orimligt svårt att bevisa ett brott när någon har varit i en konfliktzon, exempelvis i Syrien och Irak. Vi menar att det i stället tydligt ska framgå att inget som helst samröre med eller hjälp till terroristorganisationer ska tolereras i Sverige. Vi har länge haft en alldeles för tillåtande inställning till de som fundamentalt hotar vårt samhälle. Allt samröre med terroristorganisationer behöver därför kriminaliseras. Dessutom bör straffet för samröre med en terroristorganisation skärpas.

5. Kriminalisering av deltagande i en terroristorganisation, punkt 8 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 15 och

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Kommittén om förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende redovisade i mars 2021 delbetänkandet Föreningsfrihet och terroristorganisationer (SOU 2020:15). Som framgår ovan gör kommittén den bedömningen att de skäl som talar för att lagstiftaren ska ges en möjlighet att genom begränsningar i föreningsfriheten kunna ingripa mot sammanslutningar som ägnar sig åt terrorism är påtagligt starkare än de argument som kan anföras emot en sådan ordning. Kommittén föreslår att det införs en ny regel i regeringsformen som ger möjlighet till inskränkning av föreningsfriheten när det gäller sådana sammanslutningar. Betänkandet har skickats ut på remiss. Vi ser positivt på kommitténs förslag. Vi vill emellertid inte föregripa den beredning som pågår och är därmed inte beredda att ställa oss bakom ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar.

6. Kriminalisering av deltagande i andra våldsbejakande organisationer, punkt 9 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att ett förbud mot deltagande inte bara bör avse terroristorganisationer. Förbudet bör omfatta även deltagande i andra inhemska våldsbejakande organisationers verksamhet.

7. Olovlig kårverksamhet, punkt 10 (L)

av Johan Pehrson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 7.

Ställningstagande

Som en av flera åtgärder för att underlätta lagföring av organisering av terrorverksamhet på svensk mark bör även en översyn göras av bestämmelsen om olovlig kårverksamhet. Bestämmelsen är gammal och straffskalan är låg. En analys bör göras av behovet av att modernisera lagstiftningen.

8. Terrorklassning av Hizbullah, punkt 12 (KD)

av Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD) yrkande 40.

Ställningstagande

Europeiska unionen har sedan 2013 terrorklassat den s.k. militära grenen av Hizbollah, trots att någon sådan gren inte existerar utifrån rörelsens egen definition. Redan 2012 förklarade Hizbullahs vice generalsekreterare att det varken finns någon politisk eller någon militär gren utan att organisationen ska ses som en enhetlig motståndsrörelse. Att trots detta upprätthålla distinktionen riskerar att spela de krafter i händerna som aktivt verkar för att undgå

konsekvenserna av en terrorstämpling. Vi anser därför att Sverige bör verka för att EU ska terrorklassa hela Hizbullah.

9. Sanktionsbestämmelser i säkerhetsskyddslagen, punkt 13 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2020/21:3444 av Pål Jonson m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Som framgår ovan innehåller betänkandet Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen (SOU 2018:82) förslag om att tillsynsmyndigheten i vissa fall ska kunna besluta om att en sanktionsavgift ska kunna åläggas en verksamhetsutövare som bryter mot bestämmelserna i lagen. En proposition är aviserad att lämnas till riksdagen under våren 2021. Mot den bakgrunden finns det enligt vår uppfattning inte skäl för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Något tillkännagivande till regeringen bör därmed inte göras.

10. Skärpta straff för brott mot LSU, punkt 14 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Bo Broman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:637 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Straffen för brott mot lagen om särskild utlänningskontroll bör höjas, både för den utvisade och för personer som hjälper dessa individer att komma in i eller uppehålla sig i landet. Minimnivå bör vara ett års fängelse och maxnivån bör höjas i enlighet med detta, exempelvis till tre år.

Vidare ska undantaget i 24 §, där det stadgas att en tidigare utvisad utlännings ska undgå straff om denne har återvänt till Sverige på grund av

förföljelse trots att denne tidigare har utvisats, tas bort. Har utlänningen fått ett utvisningsbeslut ska denne också straffas om personen i fråga uppehåller sig i Sverige. Att ge detta undantag när det finns hundratals andra länder att söka sig till är inte rimligt.

11. Förvar i enlighet med europeiska riktlinjer, punkt 15 (M, C, KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Johan Hedin (C), Ellen Juntti (M), Johan Pehrson (L) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 55.

Ställningstagande

I det fall en person utgör ett hot mot rikets säkerhet eller befaras medverka till terroristbrott, men samtidigt inte kan utvisas, blir lagen om särskild utlänningskontroll tillämplig. Den utvisade kan då frihetsberövas i upp till ett år i väntan på att utvisningen ska kunna verkställas. Vi vill genom en ändring i lagen om särskild utlänningskontroll utöka denna tid så att den bortre tidsgränsen för frihetsberövandet harmonierar med vad som gäller enligt europeiska riktlinjer.

12. Brott mot anmälningsplikten, punkt 16 (M, C, KD, L)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Johan Hedin (C), Ellen Juntti (M), Johan Pehrson (L) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 56.

Ställningstagande

Om en person som är utvisade enligt bestämmelserna i lagen om särskild utlänningskontroll inte är frihetsberövade utan istället har anmälningsplikt, vilket ofta kan vara fallet om den bortre tidsgränsen för frihetsberövande är passerad, så ska ett brott mot anmälningsplikten också kunna resultera i att utlänningen tas i förvar. Jag anser således att lagen ska ändras så att ett brott mot anmälningsplikten ska kunna utgöra en självständig grund för att ta en person i förvar.

13. En bredare tillämpning, punkt 17 (L)

av Johan Pehrson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 55.

Ställningstagande

Jag anser att frågan om ett bredare tillämpningsområde för lagen om särskild utlänningskontroll bör övervägas i det fortsatta beredningsarbetet. Även fortsättningsvis bör det endast vara Säkerhetspolisen som ska ha befogenhet att initiera ärenden om utvisning enligt denna lag. Likaså bör det i den fortsatta beredningen övervägas hur möjligheten kan öka att hålla personer som bedöms utgöra ett säkerhetshot i förvar inom ramen för de internationella konventioner som gäller samt förstärka möjligheterna till övervakning i de fall utvisning inte kan verkställas. Som jag tidigare framfört behöver även påföljderna för överträdelse av beslutad anmälningsplikt och andra begränsningar i sådana situationer skärpas.

14. Avhjälpan av verkställighetshinder, punkt 18 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Bo Broman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:637 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Lagen gör gällande att utläningar inte får utvisas om det finns verkställighetshinder såsom risk för tortyr eller dödsstraff i landet dit personen ska utvisas. Detta bör åtgärdas, exempelvis genom att Sverige träffar avtal med de aktuella länderna om garantier när det gäller dessa verkställighetshinder. Vi anser att regeringen bör återkomma med ett förslag som möjliggör att personerna kan utvisas även i dessa fall.

Personer som har dömts till utvisning ska i första hand utvisas till sitt ursprungsland. I andra hand, om det finns verkställighetshinder och avtal om detta inte har kunnat genomföras, ska regeringen upprätta avtal med ett tredjeland dit personer kan utvisas med stöd av lagen. Om sådan utvisning inte kan ske ska personerna hållas i förvar tills de antingen kan utvisas eller under polisens översyn självmant lämnar landet, vilket de kan göra när som helst så länge de inte avtjänar något straff.

15. Situationer där det finns verkställighetshinder, punkt 19 (S, C, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Johan Hedin (C), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 11.

Ställningstagande

Utskottets bedömning vid beredningen av 2019 års redogörelse för tillämpningen av lagen om utlänningskontroll (skr. 2019/20:69) ledde till att riksdagen tillkännagav för regeringen att den skyndsamt skulle tillsätta en ny utredning som skulle se över vilka ytterligare åtgärder som behövde vidtas för att samhället skulle kunna skydda sig mot personer som ansågs utgöra säkerhetsshot (bet. 2019/20:JuU16, rskr. 2019/20:255). Vid beredningen av motsvarande skrivelse för år 2020 konstaterade utskottet att det var angeläget att en sådan utredning tillsattes så snart som möjligt. Utskottet föreslog därför ett nytt tillkännagivande till regeringen om att en sådan utredning bör tillsättas inom tre månader, dvs före sommaren (bet. 2020/21:JuU19). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2020/21:220). Vi förutsätter att regeringen beaktar de tillkännagivanden som riksdagen lämnar och ser därför inte nu skäl att ställa oss bakom det tillkännagivande som efterfrågas i motionen.

16. Utredning av återvändare för brott, punkt 20 (L)

av Johan Pehrson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 8.

Ställningstagande

Många som har deltagit i IS eller andra terrorgruppers verksamhet har nu återvänt till Sverige. Utgångspunkten måste vara att alla återvändare ska utredas för brott. Rättssamhället måste göra sitt yttersta för att alla återvändare som har begått terroristbrott ska ställas till svars och lagföras i enlighet med rättsstatens principer.

17. Omhändertagande av återvändare, punkt 21 (SD)

av Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Bo Broman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 18 och
2020/21:2876 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

När det gäller rikets säkerhet bör polisen ha goda möjligheter att förhindra framtida dåd, även i tider då det råder personal- eller resursbrist. Genom att häkta samtliga som återvänder från terrorkontrollerade områden kan polisen ges tid att utreda om de har begått brott eller om de har planerat att begå brott. Regeringen bör återkomma med ett lagförslag som syftar till att alla som åker till terroriskontrollerade områden eller kan misstänkas ha något med terrorgrupper att göra, systematiskt ska häktas och utreds så snart de återvänder.

18. Skärpta straff för terroristbrott, punkt 22 (S, V, MP)

av Fredrik Lundh Sammeli (S), Petter Löberg (S), Maria Strömkvist (S), Linda Westerlund Snecker (V), Joakim Sandell (S), Carina Ödebrink (S) och Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 16,

2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 4 och

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Terroristbrottsutredningen föreslår i sitt betänkande En ny terroristbrottslag (SOU 2019:49) bl.a. att minimistrafken för brott av normalgraden och minimistrafken för grova brott höjs för samtliga brott som ingår i den föreslagna lagen förutom för terroristbrottet och resebrottet. Därutöver föreslås en generell straffskärpningsgrund som omfattar alla brott som begås med uppsåt att främja terroristbrott eller andra brott som omfattas av den föreslagna lagen. En proposition är aviserad att överlämnas till riksdagen i juni 2021.

Vi anser inte att den beredning som pågår bör föregripas och är därför inte beredda att ställa oss bakom ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterfrågar.

19. Offentlig uppmaning till terrorism, punkt 23 (M, SD, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Adam Marttinen (SD), Ellen Juntti (M), Katja Nyberg (SD), Bo Broman (SD) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD) yrkande 12 och

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 8.

Ställningstagande

För att mer effektivt kunna motverka terrorism är åtgärder som försvårar spridandet av terroristpropaganda och innehavet eller anskaffandet av terroristbrottsinstruktioner viktiga. Ett straffansvar för den som publikt publicerar en bild eller ett budskap som ger stöd åt en terroristorganisation bör därför införas. Det kan exempelvis handla om publiceringar i sociala medier som syftar till att sprida propaganda för att visa sitt stöd.

20. Anskaffande och innehav av terroristbrottsinstruktioner, punkt 24 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

Det bör vara förbjudet att anskaffa eller inneha terroristbrottsinstruktioner. Det kräver ett särskilt straffansvar för den som anskaffar eller innehar information som kan användas vid terrorbrott. Det kan t.ex. handla om filmer där det redogörs för hur en viss spränganordning sätts samman eller andra typer av instruktioner för hur terroristbrott kan genomföras.

21. Utländsk finansiering av terrorism, punkt 25 (M, KD)

av Andreas Carlson (KD), Johan Forssell (M), Louise Meijer (M), Ellen Juntti (M) och Ingemar Kihlström (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3498 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 7.

Ställningstagande

Ett betydande problem som väntas växa framöver är att främmande makt försöker påverka Sverige. Det som mest diskuteras är olika typer av ryska desinformationskampanjer och psykologisk krigföring. Vad som däremot diskuteras mindre är den våg av utländsk finansiering av religiösa stiftelser och moskéer som kommer antingen direkt från utländska stater eller från olika aktörer med en nära koppling till sådana stater.

Det finns således stater, stiftelser, organisationer och andra som har ett intresse av att destabilisera Sverige och underminera den svenska demokratin. Det är ett allvarligt hot som påverkar oss långsiktigt. Sverige måste agera. Det bör därför införas ett förbud mot att utländska extremister får finansiera organisationer, stiftelser, trossamfund och politiska grupperingar i Sverige. Ett sådant förbud behöver dock självklart utredas grundligt. En utgångspunkt kan därvid vara FN:s säkerhetsråds konsoliderade lista över sanktioner, men den bör med all sannolikhet kompletteras med en bedömning från Säkerhetspolisen, Must och Polismyndigheten.

22. Överenskommelsen om åtgärder mot terrorism, punkt 26 (C, L)

av Johan Hedin (C) och Johan Pehrson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L) yrkande 1.

Ställningstagande

Under den förra valperioden träffades två sexpartiöverenskommelser om det fortsatta arbetet mot terrorism. Det finns således en bred och blocköverskridande samsyn i många frågor, även om det som ingår i överenskommelserna inte är fullt ut tillräckligt för att skapa effektiva åtgärder mot terrorism och våldsbejakande extremism. Det är emellertid viktigt att regeringen vidtar samtliga åtgärder i överenskommelsen.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 27 (M)

Johan Forssell (M), Louise Meijer (M) och Ellen Juntti (M) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 27 (SD)

Adam Marttinen (SD), Katja Nyberg (SD) och Bo Broman (SD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 27 (C)

Johan Hedin (C) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

4. Motioner som bereds förenklat, punkt 27 (KD)

Andreas Carlson (KD) och Ingemar Kihlström (KD) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

5. Motioner som bereds förenklat, punkt 27 (L)

Johan Pehrson (L) anför:

Utskottet har genom förenklad motionsberedning avstyrkt de motionsförslag som finns i bilaga 2. I fråga om våra förslag vidhåller vi de synpunkter som företrädare för vårt parti framfört i tidigare ställningstaganden och i aktuella kommittémotioner men avstår från att ge uttryck för dem i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:7 av Robert Stenkvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att direktinvesteringar och köp av strategisk infrastruktur av främmande makt ska godkännas av regeringen samt tillkännager detta för regeringen.

2020/21:75 av Björn Söder (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska terrorklassa Antifascistisk aktion (Afa) och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:637 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den fakultativa delen av 1 § lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll ska vara tvingande och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om överförandet av beslutanderätt enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll från Migrationsverket till Säkerhetspolisen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvisningar enligt lagen om särskild utlänningskontroll ska ske på livstid och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillfälliga besök enligt lagen om särskild utlänningskontroll och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den fakultativa delen av 8 § lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll ska vara tvingande och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att synnerliga skäl för personer under 18 år enligt 8 § lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll ska utgå och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avhjälpandet av verkställighetshinder och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för brott enligt lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om registrering av personuppgifter och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:642 av Adam Marttinen m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om registrering av att en person sympatiserar med en terrororganisation, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rapporteringsplikt och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett förbud mot propaganda för terrorism och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot rättfärdigande av terrorhandlingar och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samöre med terrororganisation och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om deltagande i terrororganisation och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straff för terroristbrott och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om omhändertagande av resenärer från terrorkontrollerade områden och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Säkerhetspolisen direkttillgång till Migrationsverkets asylsystem och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fördjupad samverkan inom Norden och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:677 av Björn Söder m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige tydligt ska ta avstånd från och motverka all internationell terrorism och extremism och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att internationell samverkan för att motverka terrorism ska stödjas och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att internationell samverkan för att motverka resor i syfte att delta i terrorism eller terrorträning ska stödjas och tillkännager detta för regeringen.

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föreslå lagstiftning för att utestänga företag med kopplingar till icke-demokratiska regimers underrättelsetjänster från att leverera kritisk infrastruktur och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:809 av Jonas Andersson i Linköping m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda Muslimska brödraskapets etablering i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda Muslimska brödraskapets kopplingar till terrorism och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2128 av Denis Begic m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över att i lag förbjuda rasistiska organisationer och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2776 av Lars Adaktusson m.fl. (KD):

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att hela Hizbullah terrorklassas och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2876 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att förbjuda organisationer som sysslar med kriminell verksamhet eller terrorverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omhänderta alla som visar sig ha befunnit sig i områden kontrollerade av terrorister, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2020/21:2887 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda Muslimska brödraskapets etablering i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda Muslimska brödraskapets kopplingar till terrorism och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C):

54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa terrorism genom ökad samverkan inom EU och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändring i lagen om särskild utlänningskontroll för att möjliggöra frihetsberövande i linje med europeiska riktlinjer och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brott mot anmälningsplikten i lagen om utlänningskontroll och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3030 av Kristina Axén Olin (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett effektivt förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet genom stärkt samverkan nationellt och lokalt mellan socialtjänst, skola, polis och andra relevanta myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett effektivt förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet genom att myndigheter och kommuner vid misstanke om brott rättssäkert kan dela information mellan sig och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3217 av Niklas Wykman m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Polismyndigheten, Tullverket och Kronofogdemyndigheten ska få ett tydligt uppdrag om att löpande samverka och genomföra gemensamma kontroller för att bekämpa terrorism och kriminalitet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3272 av Johan Pehrson m.fl. (L):

55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagen om särskild utlänningskontroll och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3277 av Johan Pehrson m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver genomföra samtliga åtgärder i sexpartiöverenskommelsen om terrorism från 2017, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvärdering av myndighetstillhörigheten för det nationella centret mot våldsbejakande extremism och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om analys av hur den regionala samordningen mot radikaliserings kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjda minimistraff för terroristbrott och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förberedelse till resa i terrorismsyfte och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskild straffskala för grova brott gällande finansiering av terrorismresor och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bestämmelsen om olovlig kårverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om brottsutredning i fråga om s.k. återvändare och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förebyggande arbete på lokal nivå och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om europeiskt samarbete mot terrorism och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3304 av Johan Forssell m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta straffskalor för brott inom terrorismområdet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att deltagande i terrororganisationers verksamhet bör kriminaliseras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett breddat förbud som innebär att även deltagande i andra inhemska våldsbejakande organisationers verksamhet bör vara brottsligt och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa ett straffansvar för den som publikt publicerar en bild eller ett budskap som ger stöd åt en terrororganisation, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda anskaffande och innehav av terroristbrottsinstruktioner och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ny typ av nationell samordningsfunktion bör införas i syfte att stärka samordningen mellan polisen, Säkerhetspolisen, Åklagarmyndigheten

och Migrationsverket i ärenden som rör terrorism och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör utreda hanteringen av situationer där verkställighetshinder föreligger i samband med utvisning av personer som utgör säkerhetshot och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3419 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nationellt beslutad lista över terroristorganisationer och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3444 av Pål Jonson m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett sanktionssystem knutet till säkerhetsskyddslagen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3498 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fotboja på personer som riskerar att avvika från utvisning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftning om samröre med terrorstämplade organisationer skyndsamt bör komma på plats och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbud mot utländsk finansiering av extremism och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa lagstiftningen om paramilitär träning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om landsförräderi och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3519 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge polisen åtkomst till hälso- och sjukvårdsuppgifter i de fall det kan handla om krigs- eller terrorbrott och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka arbetet med att jaga terrorister och krigsförbrytare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över rådande lagstiftning kring krigsförbrytelser och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en haverikommission när Sverige drabbas av ett terrorattentat, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
27. Motioner som bereds förenklat		
2020/21:7	Robert Stenkvist (SD)	
2020/21:637	Adam Martinen m.fl. (SD)	1–6 och 9
2020/21:642	Adam Martinen m.fl. (SD)	10, 11, 13 och 20
2020/21:677	Björn Söder m.fl. (SD)	9–11 och 18
2020/21:809	Jonas Andersson i Linköping m.fl. (SD)	2 och 3
2020/21:2887	Markus Wiechel m.fl. (SD)	1 och 2
2020/21:2957	Johan Hedin m.fl. (C)	54
2020/21:3277	Johan Pehrson m.fl. (L)	2, 3, 5, 6 och 11
2020/21:3304	Johan Forssell m.fl. (M)	10
2020/21:3419	Markus Wiechel m.fl. (SD)	
2020/21:3498	Andreas Carlson m.fl. (KD)	2, 8 och 9
2020/21:3519	Markus Wiechel m.fl. (SD)	1–4